

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 19100/B/2012/1399589339

**SVETOVÁ BANKA A MEDZINÁRODNÝ MENOVÝ FOND
VO FÁZE PREVENČIE A REVITALIZÁCIE
SVETOVEJ EKONOMIKY A SPOLOČNOSTI**

Bakalárska práca

2012

Andrej Szatmár

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

**SVETOVÁ BANKA A MEDZINÁRODNÝ MENOVÝ FOND
VO FÁZE PREVENCIE A REVITALIZÁCIE
SVETOVEJ EKONOMIKY A SPOLOČNOSTI**

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: 6221 7 00 Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie

Vedúci záverečnej práce: Ladislav Lysák, Ing. DrSc.

Bratislava 2012

Andrej Szatmár

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Pod'akovanie

Chcel by som sa pod'akovať svojmu vedúcemu záverečnej práce Ing. Ladislavovi Lysákovi, DrSc. za rady a trpezlivosť, ktorými mi pri písaní tejto práce pomohol.

ABSTRAKT

SZATMÁR, Andrej: *Svetová banka a Medzinárodný menový fond vo fáze prevencie a revitalizácie svetovej ekonomiky a spoločnosti*. -Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov, Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Bratislava: FMV EU, 2012, 49s.

Cieľom práce bola analýza priebehu a dôsledkov reforiem vo Svetovej banke a Medzinárodnom menovom fonde. Práca je rozdelená do troch kapitol, obsahuje 3 tabuľky, 2 grafy a 1 obrázok. Prvá kapitola analyzuje podnety na zdokonalenie uvedených inštitúcií a konkrétne reformné kroky. V ďalšej časti sa charakterizujú cieľ práce a metódy skúmania. Záverečná kapitola sa zaoberá adaptáciou Bretton-Woodských inštitúcií na nové mandáty a ich relatívnym úspechom v revitalizácii svetovej ekonomiky a spoločnosti. Výsledkom riešenia danej problematiky je relatívny úspech uvedených inštitúcií za podmienky ďalších reformných perspektív.

Kľúčové slová: Svetová banka, Medzinárodný menový fond, modernizácia Brettonwoodských inštitúcií, BRICS, G-20

ABSTRAKT

SZATMÁR, Andrej: *Die Weltbank und der Internationale Währungsfonds in der Präventions- und Revitalisierungsphase der Weltwirtschaft und Gesellschaft.* – Wirtschaftsuniversität Bratislava, Fakultät der internationalen Beziehungen, Lehrstuhl für internationale Wirtschaftsbeziehungen und für Wirtschaftsdiplomatie. – Bratislava: FIB WUB, 2012, 49S.

Der Zweck dieser Arbeit war eine Abwicklung- und Auswirkungsanalyse der Weltbank- und der Internationalen-Währungsfonds-Reformen. Die Arbeit ist in drei Kapiteln gegliedert, und beinhaltet 3 Tabellen, 2 Grafen und eine Abbildung. Das erste Kapitel analysiert die Anregungen für Verbesserung der erwähnten Institutionen und konkrete Reformschritte. Im nächsten Teil werden das Ziel und die Forschungsmethoden erörtert. Das abschließende Kapitel befasst sich mit der Adaptation der Bretton-Woods-Institutionen an ihre neuen Mandate und ihrem relativen Erfolg in der Weltwirtschafts- und Gesellschaftsrevitalisierung. Das Fazit der gegebenen Problematik ist ein relativer Erfolg der erwähnten Institutionen unter Bedingung von weiteren Reformperspektiven.

Schlüsselwörter: Weltbank, Internationale Währungsfonds, Neugestaltung(?) der Bretton-Woods-Institutionen, BRICS, G-20

Obsah

Zoznam tabuliek grafov a obrázkov.....	9
Úvod.....	10
1 Súčasný stav riešenia problému doma a v zahraničí.....	12
1.1 História Bretton-Woodských inštitúcií	12
1.2 Washingtonský konsenzus	15
1.3 MMF a SB v poslednej dekáde 20. storočia	16
1.4 Globálna finančná a hospodárska kríza a jej implikácie pre Svetovú banku a Medzinárodný menový fond	18
1.5 Reforma členských kvót a hlasovacích práv v MMF	18
1.5.1 Singapurská rezolúcia	19
1.5.2 14. všeobecná revízia členských kvót	19
1.5.3 Členské kvóty a hlasovacie práva	20
1.6 Zmeny vo Výkonnej rade MMF	22
1.7 Súčasný pôžičkový program MMF	23
1.7.1 Pravidelné facility	23
1.7.2 Zvláštne facility a koncesívne facility na podporu najchudobnejších štátov.....	25
1.8 Úverové facility poskytnuté MMF vo fiškálnom roku 2011	26
1.9 Zvýšenie zdrojov Fondu v rámci bi- a multilaterálnych dohôd	28
1.9.1 Multilaterálne financovanie MMF	30
1.10 Modernizácia Svetovej banky	30
1.11 Reforma hlasovacích práv v IBRD a v IDA	31
1.12 Zmeny v Rade výkonných riaditeľov	32
1.13 Svetová banka v hospodárskom roku 2011- IBRD.....	33
1.13.1 Zdroje IBRD	33
1.14 Svetová banka v hospodárskom roku 2011- IDA	34
1.14.1 Zdroje IDA	34
2 Metodika a cieľ práce.....	37
2.1 Cieľ práce.....	37
2.2 Metodika práce a metódy skúmania.....	37
3 Výsledky práce a diskusia.....	39
3.1 Nový mandát MMF	39
3.2 MMF ako veriteľ poslednej inštalácie	40

3.3 Štrukturálne reformy v MMF	40
3.4 Budúcnosť Svetovej banky	41
3.5 Nový konsenzus	42
Záver	44
Zoznam použitej literatúry	45

Zoznam tabuliek grafov a obrázkov

Tabuľka 1 Najväčšie zvýšenia členských kvót a ich predpokladaná výška v %	21
Tabuľka 2 Rozdelenie členských kvót a hlasovacích práv v jednotlivých etapách reformy v MMF v % podľa ekonomickej vyspelosti.....	21
Tabuľka 3 Schválené úverové facility vo fiškálnom roku 2011	26
Graf 1 Schválené dohody 2002-2011 v mld. SDR.....	28
Obrázok 1 Členovia NAB a GAB.....	30
Graf 2 Pôžičky poskytnuté Svetovou bankou z regionálneho a sektorového aspektu vo fiškálnom roku 2011	35

Úvod

Globálna hospodárska kríza v roku 2008 spôsobila rapídne urýchlenie štrukturálnych a modernizačných zmien vo Svetovej banke a Medzinárodnom menovom fonde. Reformné návrhy nie sú nové, objavili sa pred začiatkom tretieho milénia z dôvodu neúspešných snáh brettonwoodských inštitúcií o prevenciu ázijského hospodárskeho zázraku voči finančnej a ekonomickej kríze v regióne a transformačným projektom ponúknutým bývalým centrálne plánovaným hospodárstvami končiacich pochybným záverom. Predmetom kritiky sa stal aj finančný systém, ktorý funguje od roku 1973, umožňujúci rozsiahle špekulatívne prúdenie kapitálu vo svetovom meradle pôsobiace destabilizačne na národné ekonomiky, hospodársky rast a predovšetkým na zamestnanosť. Finančné trhy ťahané špekuláciami namiesto produktívnych a perspektívnych investícií prinášajú riziká, ktorých diverzifikácia vo forme derivátových aktív enormne zvyšuje možnosť výskytu trhových bublín s deštruktívnymi dôsledkami v reálnej ekonomike.

Precedensom je aj kríza v roku 2008, ktorej dôsledky pretrvávajú v súčasnosti a ekonomická obec je v súvislosti s jej riešením a predikciou pravdepodobného skončenia značne polarizovaná. Hypotekárna kríza v Spojených štátoch amerických a eskalácia trhu s nehnuteľnosťami predaných prostredníctvom kvázištátnych inštitúcií menej solventným a rizikovým klientom prerástla cez interdependentné finančné trhy do globálneho rozmeru. Práve predmetná previazanosť svetových trhov vyvoláva snahy predstaviteľov najvýkonnejších ekonomík sveta o užšiu koordináciu svojich hospodárskych a politických záujmov vo forme zoskupenia G-20, aby efektívne regulovali činnosť transnacionálnych korporácií.

Regulácia a stabilita globálneho finančného trhu majú byť zabezpečené Medzinárodným menovým fondom, ktorého štrukturálne prispôsobenie súčasným ekonomickým pomerom je predpokladom pre čo najrýchlejšiu revitalizáciu svetového hospodárstva. Kľúčovou súčasťou riešenia je adekvátna integrácia dynamicky sa rozvíjajúcich ekonomík, najmä štátov BRICS, do štruktúr MMF.

U Svetovej banky sa javí problém adaptácie súčasným podmienkam páľčivejším, nakoľko tá zodpovedá pomerom 40. rokov 20. storočia.¹ Dôležité je zrušenie väzby medzi členskou kvótou v MMF a kapitálovým podielom v MBOR, pretože účely banky nekorešpondujú s účelmi Fondu.

¹ O čom svedčí aj skutočnosť, že štatút MMF bol doplnený štyrikrát a štatút MBOR iba raz.

Cieľom tejto práce je analýza priebehu a dôsledkov reforiem vo Svetovej banke a Medzinárodnom menovom fonde. Práca je koncipovaná so zámerom podania komplexného pohľadu na riešenie problematiky. Prvá kapitola sa člení na dve časti; na historickú a technickú. Historická časť sa zaoberá predošlými aktivitami uvedených inštitúcií, ktoré vplývali na ich dnešné posudzovanie a podnietili ich zdokonalenie. Technická časť prvej kapitoly sleduje konkrétne kroky zamerané na zefektívnenie medzinárodných finančných inštitúcií a ich prispôsobeniu súčasným podmienkam. V prípade MMF sa koncentrujeme na jej nový program a jeho implementáciu vo fiškálnom roku 2011. U Svetovej banky kladieme dôraz na alokáciu finančných zdrojov z regionálneho a sektorového aspektu.

Druhá kapitola sa zaoberá cieľmi práce a metódami, ktoré boli v procese skúmania použité. Tretie kapitola má viac špekulatívny charakter, obsahuje hodnotenie reformy Bretton-Woodských inštitúcií, upozorňuje na nedostatky a predkladá širšie aspekty modernizácie. Záver práce zhŕňa kľúčové momenty reformy a hodnotí činnosť SB a MMF vo fáze prevencie a revitalizácie svetového hospodárstva a spoločnosti.

1 Súčasný stav riešenia problému doma a v zahraničí

Pretrvávajúce následky globálnej finančnej a hospodárskej krízy vytvárajú potrebu hlbšieho skúmania jej príčin vzniku a taktiež hľadania možností minimalizácie jej dôsledkov. To vyžaduje aj skúmanie tých subjektov svetového hospodárstva, ktoré sa na jej vzniku a jej eliminácii podieľajú rozhodujúcou mierou. Na jednej strane sú to najvýkonnejšie ekonomické komplexy vo svetovom hospodárstve a na strane druhej, koordinačné entity vytvorené z dôvodu interdependencie jednotlivých národných štátov, medzinárodné organizácie. Z pomedzi nich sa práca zaoberá predovšetkým Bretton-Woodskými inštitúciami.

Vzhľadom na absenciu literárnych zdrojov, ktoré by sa komplexnejšie zaoberali danou problematikou z dôvodu neexistencie dostatočného časového odstupu, vychádzame z parciálnych analýz a starších teoretických úvah odborníkov ekonomickej vedy. Usilujeme sa o nestranné² spracovanie problematiky.

V práci sa opierame o práce J. E. Stiglitz, D. C. Kortena, o výskumy a reformné návrhy vedcov z Kielskeho inštitútu pre svetové hospodárstvo (P. Nunnenkamp, H. Siebert, M. Luecke, R. Thiele). Z menovo-finančného aspektu vychádzame z publikácií R. A. Mundella, a z materiálov SB a MMF. Z pomedzi slovenských prameňov sa opierame o publikácie L. Lysáka a P. Baláža, o odborný bankový časopis NBS, názory odborníkov Českej národnej banky a o publikáciu A. Jankovskej.

1.1 História Bretton-Woodských inštitúcií

Pôvodné Bretton-Woodské inštitúcie (Medzinárodný menový fond a Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj) boli založené v júli 1944 na medzinárodnej finančnej konferencii Spojených národov v Bretton Woods, New Hampshire. Cieľom konferencie bolo vytvorenie nového medzinárodného menového systému, ktorý mal zabezpečovať povojnovú hospodársku obnovu a rast medzinárodného obchodu. Na konferencii sa zúčastnili delegácie 45 štátov. Navrhnutý medzinárodný menový systém predstavoval kompromis medzi návrhmi J. M. Keynesa a H. D. Whitea; vychádzal z postavenia USA ako najväčšieho svetového veriteľa a postavenia amerického dolára ako najdôležitejšej rezervnej meny.

² v zmysle medzi ekonómami a finančníkmi, a tiež medzi ľavicovými a pravicovými prúdmi ekonomickej teórie.

Kriticky sa k bretton-woodskej konferencii staví Mundell³, podľa ktorého Bretton-Woodská konferencia nevytvorila nový medzinárodný menový systém, skôr založila dve inštitúcie za účelom manažovania interdependencie v medzinárodnom finančnom systéme a poskytnutia nadnárodného zdania pre dolárovú kotvu.⁴ Princípy zlatého štandardu zostali zachované, akurát automatický regulačný mechanizmus zlatých bodov nahrádza nadnárodná (finančná) organizácia, ktorá intervenciami zabezpečuje stabilitu celého menového systému a konvertibilitu národných mien. Po prechode na režim pružných menových kurzov MMF vykonával skôr makroekonomicko-konzultatívnu úlohu.

Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj bola založená na Bretton-Woodskej konferencii spolu s MMF na obnovu vojnou zdevastovanej Európy a na prevenciu voči hospodárskym krízam.⁵ Vo všeobecnosti možno konštatovať, že Bretton-Woodské inštitúcie mali posilniť kolektívnu spoluprácu na globálnej úrovni vo svetovom hospodárstve a zabezpečovať finančného zdroje pre tie miesta, kam by sa prostredníctvom trhového mechanizmu nedostávali dostatočne.

Zlomovým medzi pôvodnou a dnešnou podobou Bretton-Woodských dvojčiat sa javí rok 1976, kedy Rada guvernérov MMF prijala druhý dodatok k Dohodám o MMF v Kingstone o etapovitom budovaní nového, liberálnejšieho medzinárodného menového systému na báze pružných menových kurzov a umelej rezervnej meny osobitné práva čerpania (*Special Drawing Rights* - SDR), ktorá ale nie je vymeniteľná za zlato. Hodnota SDR sa odvádza od menového koša najvýznamnejších svetových mien. Menový kôš je upravovaný každých päť rokov v súčasnosti ho tvorí americký dolár (USD), euro (EUR), japonský jen (JPY) a britská libra šterlingov (GBP). V budúcnosti sa očakáva zaradenie ďalších mien do menového koša prvotne dynamicky sa rozvíjajúcich ekonomík BRICS. Budúcnosť eura v jeho súčasnej podobe a zastúpení je ešte neistá.

Na niektoré menšie modifikácie kingstonský systém funguje aj v súčasnosti. Národné štáty pri voľbe vhodného systému menového kurzu⁶ sa však musia obmedziť na dva ciele z pomedzi nezávislej monetárnej politiky, stabilného menového kurzu a voľného pohybu kapitálu.⁷

³ Mundell R. A.: *The International Monetary System in the 21st Century...* s.4-5 [cit. 2011-11-20] Dostupné na internete: < <http://robertmundell.net/ebooks/free-downloads> >.

⁴ Mundell R. A.: *The International Monetary System in the 21st Century...* s.3 [cit. 2011-11-20] Dostupné na internete: < <http://robertmundell.net/ebooks/free-downloads> >.

⁵ Stiglitz, J.: *A globalizáció és visszasságai*. 2003. s.30

⁶ podrobnejšie pozri Baláž, P. a kol.: *Medzinárodné podnikanie*. 2010. s.463 alebo tiež Jankovská, A. a kol.: *Medzinárodné financie*. 2003. s.115-140

⁷ podrobnejšie pozri Muchová, E.: *Makroekonómia otvorenej ekonomiky*. 2005. s.151-153

Stiglitz považuje 80. roky za obdobie najdramatickejších zmien u týchto inštitúcií, ktoré boli následkom úspešných privatizačných a liberalizačných opatrení konzervatívnych vlád R.Regana, M. Thatcherovej. Prezidenta SB a bývalého ministra obrany USA, R. S. McNamaru vystriedal na čele SB W. Clausen. McNamara úlohu banky videl v znížení chudoby v treťom svete, štúdie z toho obdobia sa zameriavali predovšetkým na zlyhávanie trhového mechanizmu v rozvojových štátoch. Hlavným ekonómom SB sa stala Anne Krueger⁸, odborníčka pre medzinárodný obchod, ktorá riešenie problémov tretieho sveta videla v odbúravaní prekážok medzinárodného obchodu. V 80. rokoch prišlo k prvým kolíziám medzi Bankou a Fondom, kedy Svetová banka začala poskytovať širšie úvery na infraštruktúrne projekty za predpokladu prispievania Fondu, ktorý na strane druhej vyžadoval zníženie úlohy štátu v hospodárstve. Podľa Stiglitz⁹ sa mal MMF koncentrovať na hospodárske krízy, ale pretože rozvojové štáty vyžadovali stálu pomoc MMF sa stal súčasťou ich každodenného života.

Po páde železnej opony sa stal Fond aktívnym účastníkom transformácie centrálne plánovaných ekonomík a usiloval sa o ich čo najskoršiu integráciu do svetového hospodárstva, ktorému dominovali USA. Stiglitz vidí príčinu neúspešnosti transformácií v neadekvátnom načasovaní hospodárskopolitických opatrení. Fond na druhej strane deklaroval, že dôvodom neúspešnosti liberalizačných opatrení je ich čiastočná implementácia. Zarážajúca je najmä skutočnosť, že tie štáty, ktoré sa rozhodli pre čiastočné presadenie odporúčaní Fondu postupným, gradualistickým spôsobom rešpektujúc národno-štátne špecifiká, uskutočnili úspešnú transformáciu na trhovú hospodárstvo, zatiaľ čo štáty riadiace sa pokynmi Fondu boli konfrontované s hospodárskymi ťažkosťami a výrazným poklesom životnej úrovne (v porovnaní so socialistickým režimom), nárastom chudoby a zahraničnej zadlženosti.¹⁰ Medzi prvé možno zaradiť Poľsko a Maďarsko, medzi druhé vtedajšie Česko-Slovensko a Rusko.

Prehlbovaním kríz v tranzitívnych ekonomikách sa zdroje MMF javili nepostačujúcimi, preto Svetová banka sprístupnila finančné zdroje vo výške niekoľko desiatok miliárd dolárov, striktné ako podradený subjekt, sledujúc smerovanie operácií MMF. Subordinačný vzťah týchto inštitúcií sa prejavil aj v odporúčaniach. Zatiaľ čo vo Svetovej banke prebiehali rozsiahle polemiky a diskusie o vhodnom programe, Fond mal pripravené odpovede. Liberalizačné opatrenia korešpondujúce s ideológiou trhového

⁸ od 4.marca 2004 do 4.mája 2004 Generálna riaditeľka MMF

⁹ Stiglitz, J.: *A globalizáció és visszasságai*. 2003. s.32

¹⁰ Stiglitz, J.: *A globalizáció és visszasságai*. 2003. s.33

fundamentalizmu a podľa Stiglitz, tzv. „učebnicovej ekonómie“. Liberalizácia trhov prinesie síce zvýšenie cien a zvýšenie úrokov, ale kapitálový prílev v dôsledku zvýšenia úrokových sadzieb stimuluje podnikavosť a hospodársky rast.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že Fond a Banka sa stali prívržencami libertariánskej koncepcie, ktorú korešpondujú svojmu postaveniu, aplikovali aj na štáty, ktoré požiadali o finančnú výpomoc. Lysák charakterizuje tieto štrukturálne úpravy v zmysle:

- deregulácie trhu,
- privatizácie štátneho sektora,
- znižovania sociálnych a environmentálnych noriem,
- orientácie na produkciu určenú na export

Súhrnne vyjadrené: otvárať národný trh svetovému.¹¹ Ďalej uvádza, že „s tým nemožno v zásade nesúhlasiť. No za predpokladu približne rovnakých podmienok pre medzinárodnú súťaž jednotlivých ekonomík“.¹²

Neúspech liberalizačných opatrení u podkapitalizovaných ekonomík vidí Lysák vo vecnej a personálnej nepripravenosti na tvrdú medzinárodnú konkurenciu a rovnako „v politickej naivite po moci a majetku chtivých jednotlivcov i celých skupín tranzitívnych štátov, ku ktorým sa riadi aj Slovensko“.¹³ Na druhej strane je dôležité skúmať aj širšie súvislosti, ktoré slúžili ako podklad pre Bretton-Woodské inštitúcie na takto libertariánske chápanie úlohy štátu v národnom hospodárstve.

1.2 Washingtonský konsenzus

Samotný termín, ktorý sa stal pre dve desaťročia intelektuálnym základom globalizácie, vytvoril americký ekonóm John Williamson v roku 1989. Washingtonský konsenzus a súdobé výsledky hospodárskej politiky prešli koevolúciou poznačenou vzájomnými interakciami, pri ktorých došlo k dezinterpretáciám pôvodných Williamsonových odporúčaní, často krát práve v podaní MMF alebo SB.

Williamson¹⁴ uvádza odporúčania určené pre región Latinskej Ameriky, kde takmer všetky vlády vytvárali deficitné rozpočty, ktoré sa premietli do kríz platobných bilancií a do vysokej miery inflácie, ktoré zasiahli najmä sociálne slabšie vrstvy. V tomto kontexte

¹¹ Lysák, L.: *K predpokladom revitalizácie svetovej ekonomiky*. 2010. s.62

¹² tamtiež

¹³ Lysák, L.: *K predpokladom revitalizácie svetovej ekonomiky*. 2010. s.62

¹⁴ Williamson, J.: *From reform Agenda to Damaged Brand Name: A Short History of the Washington Consensus and Suggestions for What to Do Next?* 1999. In: Kanbur, N.: *The Co-evolution of the Washington Consensus and the Economic Development discourse*. 2008. s.3

odporúčal fiškálnu disciplínu ako dôležitý predpoklad stabilnej národnej ekonomiky. Ako druhé v poradí(!) uvádza Williamson preskupenie verejných výdavkov do zdravotníctva, vzdelania a infraštruktúry. Odporúčania liberalizácie koncentruje na medzinárodný obchod a prílev priamych zahraničných investícií a obdobne, dereguláciu odporúča realizovať v podobe uľahčenia vstupu na trh resp. výstupu z neho, nie vo forme liberalizácie cien nekonkurenčných tovarov alebo vo forme zmiernenia bezpečnostných a environmentálnych predpisov. Hodnotiac vyššie uvedené fakty píše Kanbur¹⁵ „Washingtonský konsenzus nebol obdobou neoliberalnej alebo trhov-fundamentálnej agendy“ alebo inde „Washingtonský konsenzus sa stal tým, čo spôsobil, nie čo tvrdil“.

Príčiny vysvetľujúce preorientáciu Bretton-Woodských inštitúcií na (nesprávne interpretovaný) Washingtonský konsenzus nachádza Kanbur¹⁶ v kruhu ekonomických analytikov, hospodársko-politických pracovníkov a spolupracovníkov MMF a SB vzdelaných prevažnou väčšinou, v duchu anglosaských tradícií, sústrediac pozornosť na liberalizáciu kapitálového účtu. Podľa Kanbura konštituencia takto zmýšľajúcich ľudí sa prikláňajú na pravú stranu politického spektra a v posledných dvoch dekádach 20. storočia dochádza k pohybu smerom k týmto konštituenciám.

1.3 MMF a SB v poslednej dekáde 20. storočia

Rozsiahle polemiky v rámci svetovej ekonomickej spoločnosti o budúcnosti Bretton-Woodských inštitúcií sa začali na prelome 90. rokov 20. storočia v období neojedinelých demonštrácií antiglobalistov, ktoré bežne sprevádzali rokovania WTO a tiež výročné zasadnutia Svetovej banky a Medzinárodného menového fondu. Príčinu týchto negatívnych ohlasov možno nájsť vo finančnej kríze v juhovýchodnej Ázii, pri manažovaní ktorých všeobecne účinné odporúčania Fondu žalostne sklamali.

Podľa Baláza¹⁷ malo prerušenie ekonomického rasu v JVA mnoho determinantov, ktoré zdanlivo vzájomne nesúviseli. Vo vyspelých ekonomikách dlhodobo existoval nadbytok finančných zdrojov, ktoré pri nízkej miere inflácie a uvoľnenej menovej politike nachádzali vyššie zhodnotenie pri primeranej miere rizikovosti v kruhu novoundustrializovaných krajín juhovýchodnej Ázie. Finančné zdroje alokované v regióne prevyšovali zdravú absorpčnú schopnosť trhov a následne viedli ku skresleným odhadom bonity investičných projektov a trhového rizika.

¹⁵ Kanbur, N.: *The Co-evolution of the Washington Consensus and the Economic Development discourse*. 2008. s.4

¹⁶ ibidem s.9

¹⁷ Baláž, P.- Líner, M.: Bola hospodárska reforma účinným nástrojom na riešenie finančnej krízy v juhovýchodnej Ázii. In: *Politická ekonomie*. 2005. s.240

Kľúčovým aspektom k pochopeniu kauzality sa javí režim výmenných kurzov, ktoré boli v regióne uplatňované.¹⁸ Viacero štátov v regióne používalo na určenie kurzu svojej národnej meny menový kôš v nepublikovanej štruktúre. Výmenný kurz sa udržiaval intervenciami centrálnej banky na voľnom trhu realizáciou sterilizačných resp. refinančných operácií. Skúsenosti ukazujú, že predmetný kurzový režim kolabuje vždy.

Externý šok v podobe poklesu zahraničného dopytu a exportu v regióne vyvolal masové a horúčkovité sťahovanie kapitálu, čo vyústilo do znehodnotenia mien, rastu dlhového zaťaženia a insolvenzie bánk a bankrotom v podnikovej sfére. Thajsku bola poskytnutá finančná pomoc vo výške 35 mld. USD podmienená reštriktívnou menovou politikou, v rámci ktorej zvýšené úrokové sadzby spôsobia prílev kapitálu do ekonomiky, následkom čoho sa stabilizuje výmenný kurz. Súčasťou programu od MMF boli aj reštrikcie v štátnom rozpočte, ktoré sa týkali najmä sociálneho zabezpečenia a zdravotníctva.

Podobne Južná Kórea požiadala o preklenováciu pôžičku na záchranu národnej meny. Fond ponúkol kórejskej vláde ako podmieňujúcu požiadavku úverovej facility svoj vlastný reformný program vo výške 21 mld. USD. Celková výška štruktúrovaného pôžičkového balíka predstavovala vyše 60 mld. USD; veriteľmi okrem už spomínaného MMF boli Svetová banka a štáty G7. Keď bolo zrejmé, že krajiny budú postihnuté poklesom, Fond inicioval štrukturálne reformy.¹⁹ Konečné následky programov SB a MMF bola segregovaná spoločnosť a rast nezamestnanosti.

Na strane druhej Čína a Indonézia, ktoré neprijali riešenie ponúkané fondom nekompromisne, zaviedli kapitálovú kontrolu kombinované so zvýšením vládnych výdavkov, rešpektujúc národné špecifiká štátov. Paradoxne Číne a Indonézii sa podarilo vyhnúť nanútenej reštrukturalizácii udržať makroekonomickú stabilitu.

Turbulencie na ázijských trhoch vyvolali pochybnosti o primeranej výške zdrojov Fondu a taktiež sa začala diskusia o otázkach riadenia a správy. V štátoch zasiahnutých krízou sa vytvorila mienka o neadekvátnej reakcii Fondu, ktorej dôvod nachádzali v neadekvátnom zastúpení. Výrazom nespokojnosti bola aj nominácia na post generálneho riaditeľa MMF bývalého japonského ministra financií Eisuke Sakibaru v roku 1999.²⁰

¹⁸ V anglickej terminológii sa predmetný režim označuje ako *pegged*.

¹⁹ Baláž, P.- Líner, M.: Bola hospodárska reforma účinným nástrojom na riešenie finančnej krízy v juhovýchodnej Ázii. In: *Politická ekonomie*. 2005. s.242

²⁰ Sedláček, P.: MMF a svetová finančná kríza In: *Biatec*. 2010. s.24

Chyby Medzinárodného menového fondu spravené v ázijskej kríze podnecujú výhrady a skepsu voči implementovaným reformám ale popri nich iniciatívu na prehodnotenie jeho mandátu.

1.4 Globálna finančná a hospodárska kríza a jej implikácie pre Svetovú banku a Medzinárodný menový fond

Bankrot spoločnosti Lehman Brothers v septembri 2008 vyvolal na finančných trhov paniku, pretože vznikla neistota ako sa bude riešiť prípadná insolventnosť jednotlivých inštitúcií. Vzhľadom na to, že neistota sa rýchlo rozšírila cez svetové finančné trhy do jednotlivých národných ekonomík, členské štáty Fondu konsenzuálne vyjadrili politickú podporu na presadenie potrebných zmien. Na výročnom zasadnutí SB a MMF v októbri 2009 predložil generálny riaditeľ MMF Dominique Strauss-Kahn iniciatívu zmien, ktoré sa týkali štyroch oblastí: všeobecnej revízie mandátu, finančnú úlohu Fondu, dohľad a správu a riadenie.²¹ Vo všeobecnosti sú reformné návrhy až na revíziu mandátu rovnaké ako tie po ázijskej kríze.

1.5 Reforma členských kvót a hlasovacích práv v MMF

Nespokojnosť s distribúciou kvót a hlasovacích práv je dlhodobo predmetom diskusií na platforme Fondu. Počet hlasovacích práv viacerých štátov nekorešponduje s ich postavením vo svetovom hospodárstve. Výrazne nadhodnotené sú USA a vyspelé štáty Európy, naopak v prípade rozvojových krajín dochádza k podhodnoteniu.

Súčasťou zmien prebiehajúcich v Medzinárodnom menovom fonde je zvýšenie celkových členských kvót, a tým aj finančných zdrojov. Členská kvóta určuje maximálne množstvo finančných zdrojov, ktoré môžu byť štátu poskytnuté a na jej základe sa prideli počet hlasov príslušného štátu. Výška kvóty by mala zodpovedať postaveniu štátu vo svetovom hospodárstve.

V roku 2006 bola prijatá Singapurská rezolúcia na základe ktorej sa realizuje reforma členských kvót. Hlasovacie práva sa menia v prospech dynamicky sa rozvíjajúcich ekonomík najmä BRICS. Cieľom reformy je upravenie počtu hlasov členských štátov adekvátne ich postaveniu vo svetovom hospodárstve.

²¹ Tamtiež s.25

1.5.1 Singapurská rezolúcia

Reforma prebieha vo dvoch etapách. V prvej etape sa zvýšili členské kvóty štyroch krajín (Čína, Južná Kórea, Mexiko, Turecko), v druhej etape nasleduje zvýšenie kvót ďalších 54 členských štátov MMF, medzi ktoré patrí aj Slovenská republika.

Výsledkom rokovaní je nový kompromisný vzorec pre výpočet členskej kvóty prijatý Radou guvernérov 28.4.2008 ako rezolúcia č. 63-2:

$$Q = (0,5Y + 0,3O + 0,15V + 0,05D)^k$$

kde:

Q – kvóta členského štátu,

V – variabilita,

Y – upravená hodnota HDP,

D – devízové rezervy,

O – otvorenosť ekonomiky,

k – kompresný faktor

Na výpočet hrubého domáceho produktu sa používa HDP v bežných cenách s váhou 0,6 a HDP vyjadrené v parite kúpnej sily s príslušnou váhou 0,4. Otvorenosť ekonomiky sa určuje ako priemer bežných príjmov a výdavkov na tovary, služby a transfery za obdobie 5 rokov. Variabilita je odvodená od bežných príjmov a čistých kapitálových tokov, ktoré sa merajú ako štandardná odchýlka od 3 ročných trendov za 13 ročné obdobie. Devízové rezervy sa počítajú ako 12 mesačný priemer oficiálnych rezerv.²²

Kompresný faktor vo výške 0,95 znižuje vypočítanú hodnotu. Pozitívne ovplyvňuje predovšetkým menšie hodnoty t. zn. členské kvóty menších štátov²³. Podmienkou realizácie je schválenie rezolúcie 3/5 väčšinou členov, reprezentujúcich 85% všetkých vkladov. Definitívne stanovenie vzorca sa datuje na január 2013.²⁴

Slovensku sa má zvýšiť kvóta v druhej etape, ktorú vláda SR schválila 1. apríla 2009. Po vstupe do platnosti a po splatení príslušnej čiastky sa mala kvóta SR zvýšiť z 357,5 mil. SDR na 427,5 mil. SDR.²⁵

1.5.2 14. všeobecná revízia členských kvót

Na summite G-20 v Pittsburghu sa predstavitelia najvýkonnejších štátov sveta dohodli o presune najmenej 5% podielu na kvótach v MMF od nadhodnotených krajín k podhodnoteným. Podľa článku III odsek 2a Dohody o MMF revízia členských kvót sa

²² Martvoň, V.: Reforma členských kvót v MMF. In: *Biatec*. 2010. s.13

²³ tamtiež

²⁴ Maskal', J. - Országhová, L.: Nové riadenie s novými kvótami... In: *Biatec*. 2011. s.13

²⁵ Martvoň, V.: Reforma členských kvót v MMF. In: *Biatec*. 2010. s.13

uskutočňuje najmenej každých 5 rokov.²⁶ Turbulencie na finančných trhoch vyúsťujúce do finančnej krízy podnietila urýchlenie 14. revízie kvót MMF o dva roky.

Cieľom predmetnej revízie členských kvót je zvýšenie hlasovacích práv dynamicky sa rozvíjajúcich a rozvojových krajín. V záujme zabezpečenia ich adekvátneho zastúpenia, vyspelé štáty podporili presun kvót v prospech dynamicky sa rozvíjajúcich štátov o minimálne 5% od nadhodnotených k podhodnoteným krajinám.

MMF by napriek tomu mala naďalej zostať inštitúciou založenou na kvótach, i keď potencionálne externé zdroje z bi – a multilaterálnych pôžičkových nástrojov prevyšujú vlastné zdroje Fondu. Definitívne znenie dohody o navýšení zdrojov Fondu bolo dohodnuté na stretnutí predstaviteľov štátov G20 v južnokórejskom Gyengju. Rada guvernérov MMF schválila na základe dohody rezolúciu o 14. revízii kvót a reforme Výkonnej rady MMF v decembri 2010. Reforma vstúpi do platnosti až po ratifikácii členskými štátmi, keďže predmetom rezolúcie je aj zmena viacerých článkov Dohody o MMF. K dokončeniu zmien by malo dôjsť k Výročnému zasadnutiu MMF a SB v októbri 2012. Napriek tomu sa už pripravuje agenda pre nasledujúcu 15. všeobecnú revíziu členských kvót, ku ktorej by malo dôjsť do januára 2014.²⁷

1.5.3 Členské kvóty a hlasovacie práva

Celkový objem kvót v dôsledku zvýšenia kvót jednotlivých členských štátov sa zvýšil na 476,8 mld. SDR²⁸ (767 mld. USD v bežných cenách).²⁹ Zvýšenie členských kvót sa realizovalo kombináciou selektívneho a *ad-hoc* zvýšenia. Pri selektívnom zvýšení sa použil vyššie uvedený vzorec, pri *ad-hoc* zvýšení viaceré kritériá ako maximálny rast a pokles individuálnej kvóty, ochranný mechanizmus pre najchudobnejšie štáty. Niektoré krajiny sa dohodli na bilaterálnej úprave kvót. Konkretizujúc Nemecko. Taliansko, Francúzsko a Veľká Británia sa vzdali časti svojej kóty v prospech Španielska.

Zo strany MMF bolo zámerom zvýšiť hlasovacie práva a podiel dynamicky sa rozvíjajúcich ekonomík a znížiť podiel nadhodnotených štátov, ktoré vykazujú spomalenie ekonomického rastu. Celkový podiel dynamicky sa rozvíjajúcich ekonomík predstavuje takmer 45% hlasovacích práv. Najvýraznejšie sa zvýšili individuálne kvóty štátov BRIMCK. Zníženie členských kvót a hlasovacích práv sa týkalo štátov, ktoré vykazujú

²⁶ Medzinárodný menový fond: *Articles of Agreement of the International Monetary Fund Art. III Sec. 2a.* dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/pdf/aa.pdf> >

²⁷ Maskal, J. - Országhová, L.: Nové riadenie s novými kvótami... In: *Biatic*. 2011. s. 13

²⁸ Tamtiež s.13

²⁹ www.imf.org

spomalený hospodársky rast ako Francúzsko, Belgicko, Nemecko, Kanada, USA a Holandsko a rentierskych štátov, najvýraznejšie Saudskú Arábiu.

Tabuľka 4 Najväčšie zvýšenia členských kvót a ich predpokladaná výška v %

členský štát	Pred singapurskou rezolúciou	Po druhej etape	Predpokladaná výška
Brazília	1,42	1,78	2,32
Ruská federácia	2,78	2,49	2,71
India	1,95	2,44	2,75
Mexiko	1,21	1,52	1,87
ČLR	2,98	4,00	6,39
Kórejská republika	1,02	1,41	1,80

pozn.: ČLR zahŕňa kontinentálnu Čínu, Hongkong a Macao

Prameň: *IMF Quota and Governance Reform - Elements of an Agreement*, [cit. 2012-03-16] dostupné na internete: <<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/103110.pdf>>

Podľa návrhu členské štáty EÚ stratili časť svojich hlasovacích práv, čo podnecuje Úniu na konsolidáciu jej predstaviteľov. Podiel 27 členného integračného zoskupenia má po dokončení 14. všeobecnej revízie kvót predstavovať 29,4%³⁰ všetkých hlasovacích práv. Spoločný podiel krajín BRICS by mali dosiahnuť 14,8%.³¹ Čína sa stane tretím najväčším podielnikom vo Fonde.

Tabuľka 5 Rozdelenie členských kvót a hlasovacích práv v jednotlivých etapách reformy v MMF v % podľa ekonomickej vyspelosti

		členské kvóty			hlasovacie práva		
		pS	po2,	predp	pS	po2.	predp
Vyspelé štáty	58,2	61,6	60,5	57,7	60,6	57,9	55,3
G7	42,9	46,0	45,3	43,4	45,1	43,0	41,2
USA	17,0	17,4	17,7	17,4	17,0	16,7	16,5
ostatné štáty G7	25,9	28,6	27,7	26,0	28,1	26,3	24,7
Ostatné vyspelé štáty	15,3	15,6	15,1	14,3	15,4	14,9	14,1
Dynamicky sa rozv. a RŠ	41,8	38,4	39,5	42,3	39,4	42,1	44,7
Rozvojové štáty	34,1	30,9	32,4	35,1	31,7	34,5	37,0
Afrika	3,1	5,5	4,9	4,4	6,0	6,2	5,6
Ázia	17,7	10,3	12,6	16,1	10,4	12,8	16,1
Str. Východ, Malta a Turecko	6,2	7,6	7,2	6,7	7,6	7,3	6,8
Západná hemisféra	7,0	7,5	7,7	7,9	7,7	8,2	8,4
Tranzitívne ekonomiky	7,7	7,6	7,1	7,2	7,7	7,6	7,7

pozn.: pS- stav pred Singapurskou rezolúciou; po2- po druhej etape zvýšenia; predp –predpokladaná výška

Prameň: www.imf.org

³⁰ www.imf.org

³¹ Vlastný výpočet podľa *IMF Quota and Governance Reform - Elements of an Agreement*, [cit. 2012-03-16] dostupné na internete: <<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/103110.pdf>>

1.6 Zmeny vo Výkonnej rade MMF

Medzinárodný menový fond počas svojej existencie prešiel niekoľkými zmenami, jej formálna štruktúra však zostala nezmenená. Ako základný predpoklad efektívneho fungovania MMF bolo vnímané inštitucionálne usporiadanie a riadenie. Skupina G20 predložila viaceré návrhy so širokou politickou podporou na reformu štrukturálneho usporiadania MMF s dôrazom na Výkonnú radu.

Pôvodne dvanásť členná Výkonná rada MMF bola postupom času rozšírená na dvadsať a po rozpade socialistického bloku na dvadsaťštyri člennú, ktorá reprezentuje všetkých 187 členských štátov organizácie. Dohoda o MMF predpokladá Výkonnú radu pozostávajúcu z 20 členov, pričom počet výkonných riaditeľov možno zvýšiť resp. znížiť, 85 percentnou väčšinou hlasov v Zbore guvernérov.³² Na základe dlhodobej iniciatívy USA o zníženie počtu výkonných riaditeľov na úroveň stanovenú Dohodou o MMF sa štáty MMF dohodli o zachovaní súčasného počtu členov na najbližších 8 rokov a reforme zloženia a spôsobu voľby výkonných riaditeľov. Článok o stanovení členov Výkonnej rady bude predmetom zmien. Podľa terajšieho znenia päť členských štátov s najvyššou členskou kvótou má právo priamo menovať svojho výkonného riaditeľa, ostatní sú volení štátmi združenými v konštituenciách. Predpokladané nové znenie nerozlišuje uvedené dve formy vymenovania, všetci členovia Výkonnej rady budú volení pravidelne každé dva roky.

Reorganizácia sa týka aj konsolidácie zastúpenia európskych krajín. V súčasnosti ich zastupuje 10 z 24 výkonných riaditeľov³³, vďaka čomu majú výrazný vplyv na určovanie politiky MMF a môžu efektívne obhajovať svoje záujmy a záujmy Európskej únie. Členské krajiny z hospodársky vyspelej Európy sa preto zaviazali znížiť počet svojich zástupcov o 2 miesta, ktoré obsadia zástupcovia krajín dynamicky sa rozvíjajúcich ekonomík.

Otvorená zostáva otázka o vytvorení Ministerskej rady resp. transformácie Medzinárodného finančného výboru (IMFC) na Radu, ktorá by mala posilniť politické rozhodovania Fondu. Mala by nadobudnúť podobu výboru G-20 „aby sa zamedzilo rozhodovaniu o strategických prioritách mimo štruktúr MMF.“³⁴ Kritici tohto návrhu varujú pred spolitizovaním Fondu.

³² Medzinárodný menový fond: *Articles of Agreement of the International Monetary Fund Art. XII, Sec. 3b.* dostupné na internete: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/pdf/aa.pdf>>

³³ Maskaľ, J. - Országhová, L.: Nové riadenie s novými kvótami... In: *Biatec*. 2011. s.15

³⁴ Sedláček, P.: MMF a svetová finančná kríza In: *Biatec*. 2010. s.27

1.7 Súčasný pôžičkový program MMF

Súčasťou prehodnotenia mandátu MMF a jeho prispôsobenia požiadavkám členských štátov a integrovaného svetového hospodárstva je revízia hlavných nástrojov Fondu – úverových facilit. Rastúci rozsah súkromných kapitálových transakcií zmenil profil rizika, ktorému členské štáty čelia. Schopnosť štátov ovplyvniť súkromných veriteľov sa znížila, preto sa zmenili potreby členských štátov v súvislosti s výškou a trvaním úverových operácií.

Výška niektorých finančných požiadaviek, ktoré rozsahom prevyšovali limity stanovené Fondom, podnietila skupinu G-20 a Medzinárodný finančný výbor (IMFC) vyzvať členské krajiny a veriteľov na zvýšenie zdrojov MMF.³⁵ Fond tiež prepracoval podmienky, za ktorých poskytuje pôžičky, zvýšil limity na výšku pôžičky a zrušil niektoré zriedkavo používané druhy úverov.

1.7.1 Pravidelné facility

Z pomedzi bežných úverových facilit bola zrušená rezervná tranža a úverové tranže, ktoré sa poskytovali vo výške 25% a 100% členskej kvóty³⁶. Prepracoval sa štandardný pôžičkový nástroj SBA a zaviedol sa preventívny nástroj FCL a poisťovací inštrument PCL. Celkovo má Fond po reforme v marci 2009 a opätovnej revízii v auguste 2010 v ponuke štyri pravidelné (bežné) úverové facility.

Pohotovostná dohoda (SBA)

Historický najstarší a najpoužívanější inštrument Fondu; slúži na riešenie aktuálneho alebo potencionálneho deficitu platobnej bilancie. Spočíva na stabilizačnej politike, ktorá utvára predpoklady na vyriešenie problémov s platobnou bilanciou v priebehu maximálne päťročného obdobia. SBA je obvykle rozvrhnutá na jeden alebo dva roky a monitoruje sa štvrťročne. Poskytovanie je podmienené realizačnými kritériami, ktoré musí členský štát splniť. Fond podmienenosťou sleduje cieľ kontrolovať uplatňovanie stabilizačnej politiky.

Po poslednej reforme sa stal úverový nástroj SBA flexibilnejším. „Na rozdiel od minulosti môže byť urýchlený plán poskytovania tranží pôžičky, [...] [ktorá] môže byť poskytnutá dokonca aj na preventívnom základe a môže byť znížená frekvencia kontrol a nákupov, ak je zaručená silou hospodárskej politiky krajiny a na základe charakteru jej problémov s platobnou bilanciou.“³⁷ Reforma sa týka aj stanoveného úverového limitu,

³⁵ Janssens, C.-Vincent, E.: Pôžičky MMF bez zvýhodnených sadzieb. In: *Biatec*. 2010. s.9

³⁶ bližšie pozri: Jankovská, A.: *Medzinárodné financie*. 2003. s.410

³⁷ Janssens, C.-Vincent, E.: Pôžičky MMF bez zvýhodnených sadzieb. In: *Biatec*. 2010. s.9

ktorý sa zvýšil na dvojnásobok t.zn. na 200% členskej kvóty ročne a 600% kumulatívne.³⁸ Úver je úročený základnou úrokovou sadzbou zvýšenou o 200 bázičných bodov zo sumy prekračujúcej trojnásobok členskej kvóty. Ak nesplatená časť úveru prevyšuje trojnásobok členskej kvóty v priebehu troch rokov, úrok sa zvyšuje o dodatočných 100 bázičných bodov.³⁹

Rozšírená úverová facilitá (EFF)

Nástroj určený na pomoc členským štátom so štrukturálnymi problémami, ktoré vznikli ako dôsledok nedostatočnej adaptácie na podmienky a očakávania svetových trhov. Obyčajne zahŕňa aj opatrenia na zefektívnenie fungovania trhov a inštitúcií. Jedná sa o dlhodobejšiu pomoc zo strany MMF. Podmienkou je prijatie trojročného programu so štruktúrnou agendou s každoročnou detailnou správou na ďalších dvanásť mesiacov. Monitoruje sa kvartálne alebo polročne, maximálna lehota čerpania je desať rokov. Úverový limit a úročenie je rovnaké ako v prípade SBA.⁴⁰

Flexibilná úverová linka (FCL)

Inštrument FCL bol vytvorený v marci 2009 pre dlhodobu politicky aj hospodársky stabilné krajiny. Rigorózne podmienky čerpania tohto druhu úveru sú stanovené *ex-ante*, členský štát im musí vyhovovať už pred požiadaním o pôžičku. Medzi tieto kritériá patrí: udržateľná zahraničná zadlženosť, kapitálový účet s dominanciou súkromných finančných tokov, prístup na medzinárodné kapitálové trhy, zdravé verejné financie, relatívne komfortná rezervná pozícia a stabilná inflácia. Členské štáty vyhovujúce uvedeným kritériám môžu kedykoľvek čerpať všetky dostupné zdroje Fondu. Vyplácanie nie je rozdelené na tranže a absentuje aj podmienenosť. Prístup k zdrojom je povolený na 12 mesiacov. „Flexibilita [nástroja] vyplýva z jeho neobmedzeného prístupu k zdrojom, dlhého obdobia splácania pôžičky, neobmedzenej prolongácie a dvojitého použitia na prípadné a skutočné potreby platobnej bilancie.“⁴¹ Aj keď oficiálne neexistujú limity na výšku čerpaných zdrojov v rámci FCL, analytici MMF sa domnievajú, že by nemala prekročiť desaťnásobok členskej kvóty.⁴²

³⁸ Medzinárodný menový fond: *IWF Jahresbericht 2011* s. 28-29 [cit. 2012-06-20]dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/german/pubs/ft/ar/2011/ar11_deu.pdf>

³⁹ pre porovnanie: Jankovská, A.: *Medzinárodné financie*, 2003, s.411

⁴⁰ Medzinárodný menový fond: *IWF Jahresbericht 2011* s. 28-29 [cit. 2012-06-20]dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/german/pubs/ft/ar/2011/ar11_deu.pdf>

⁴¹ Janssens, C.-Vincent, E.: Pôžičky MMF bez zvýhodnených sadzieb. In: *Biatec*. 2010, s.10

⁴² tamtiež

Preventívna úverová linka (PCL)

Bola vytvorená ako doplnok FCL v auguste 2010 pre členské štáty, ktoré majú stabilný politický základ, ale nevyhovujú podmienkam obdržania FCL-úveru. Posilnením týchto poisťovacích nástrojov chce Fond členské štáty motivovať k včasnej prevencii voči kríze. Kvalifikačné kritériá preventívnej úverovej linky sa sústreďujú na hodnotenie zahraničných hospodárskych vzťahov, rozpočtovej a monetárnej politiky, dohľadu nad finančným sektorom ako aj na hodnotenie primeranosti informácií. Zdroje sú poskytnuté aj v prípade, že výsledky v jednej alebo dvoch oblastiach vykazujú nedostatky. Podmienkou na čerpanie zdrojov je odbúranie nedostatkov zistených v kvalifikačnom procese. Limit čerpania je stanovený vo výške 500% členskej kvóty po sprístupnení a maximálne môže dosiahnuť desaťnásobok kvóty.⁴³

1.7.2 Zvláštne facility a koncesívne facility na podporu najchudobnejších štátov

Zvláštne facility zo zdrojov Fondu sa čerpajú v dôsledku mimoriadnych (ťažko predvídateľných) udalostí, ktoré ovplyvňujú vývoj platobnej bilancie. Fond zredukoval počet týchto, zriedkavo používaných, úverových facilit z pôvodných 7 na jednu – na Finančnú pomoc v naliehavom prípade⁴⁴ (*Emergency assistance* - EA) – ktorá sa stala univerzálnejšou. Slúži na podporu v prípade deficitu platobnej bilancie v dôsledku prírodných katastrof alebo vnútroštátnych nepokojov. Úverový limit je do 25% členskej kvóty s možnosťou navýšenia za mimoriadnych okolností. Facilita je splatná do 5 rokov.

Koncesívne facility sú určené najmä pre chudobnejšie rozvojové krajiny, preto sa poskytujú so zníženou úrokovou mierou. Medzi koncesívne facility MMF po reforme zaradil tri úverové facility: rozšírená kreditná facilit (Extended Credit Facility - ECF), pohotovostná úverová/kreditná facility (Standby Credit Facility - SCF) a rýchla úverová facilit (Rapid Credit Facility - RCF). Všetky tri boli vytvorené v roku 2010. ECF je obdobou rozšírenej úverovej facility (EFF), rovnako slúži na riešenie problémov dlhodobejšieho, reštrukturalizačného charakteru. Pohotovostná úverová facilit je analógiou SBA-úveru. Obe úverové linky sa môžu čerpať do výšky členskej kvóty ročne a do 300% členskej kvóty celkovo, uhrádzajú sa v polročných splátkach. Rýchla úverová facilit sa poskytuje štátom s deficitom platobnej bilancie, vzniknutom ako dôsledok

⁴³ Medzinárodný menový fond: *IWF Jahresbericht 2011* s. 28-29 [cit. 2012-06-20] dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/german/pubs/ft/ar/2011/ar11_deu.pdf>

⁴⁴ pre porovnanie: Jankovská, A.: *Medzinárodné financie*, 2003, s.411-413

prírodnej katastrofy alebo vnútroštátneho konfliktu, v prípade že sa nevyžaduje alebo neopodstatňuje využitie inej, vyššie uvedenej úverovej facility.⁴⁵

1.8 Úverové facility poskytnuté MMF vo fiškálnom roku 2011

Dopyt po finančných zdrojoch Fondu sa rapídne zvyšoval od roku 2008. Predtým bol zaznamenaný každoročne ubúdajúcim záujmom o úvery zo zdrojov Fondu. V roku 2011 sa zachoval rastúci trend, výkonná rada odsúhlasila celkovo 30 úverových facilití, z toho 17 koncesívnych vo výške 1,1 mld. SDR a 13 nekonesívnych vo výške 142,2 mld. SDR. Dve najväčšie *ex-post* dohody boli uzavreté s Gréckom a Írskom (celkovo v hodnote 45,9 mld. SDR).⁴⁶ Konkrétne údaje o poskytnutých finančných zdrojoch sú zhrnuté v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 6 Schválené úverové facility vo fiškálnom roku 2011

Členský štát	druh	doba splatnosti v mesiacoch	výška v mil. SDR
Mexiko	FCL	24	47 292,0
Grécko	SBA	36	26 432,9
Poľsko	FCL	24	19 166,0
Írsko	EFF	36	19 465,8
Poľsko	FCL	12	13 690,0
Ukrajina	SBA	29	10 000,0
Rumunsko	SBA	24	3 090,6
Kolumbia	FCL	12	2 322,0
Macedónsko	PCL	24	413,4
Arménsko	EFF	36	133,4
Kosovo	SBA	18	92,7
Antigua a Barbuda	SBA	36	81,0
Honduras	SBA	18	64,8
SBA spolu	-	×	39 762,0
EFF spolu	-	×	19 599,2
FCL spolu	-	×	82 470,0
Súčet	-	×	142 244,6

Prameň: *IWF Jahresbericht 2011* s. 28 a vlastné prepočty

V máji 2010 schválila Výkonná rada MMF trojročnú pohotovostnú dohodu Grécku vo výške 26,4 mld. SDR na podporu reformného programu vlády za účelom zvýšenia konkurencieschopnosti krajiny a podpory stability finančného sektoru. Pohotovostná

⁴⁵ podrobnejšie v *IMF Annual Report 2011*, s.20-21 [cit. 2012-06-21] dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2011/eng/pdf/ar11_eng.pdf>

⁴⁶ Medzinárodný menový fond: *IWF Jahresbericht 2011* s. 23 [cit. 2012-06-21] dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/german/pubs/ft/ar/2011/ar11_deu.pdf>

dohoda bola koncipovaná tak, aby ekonomická záťaž sa rozptýlila na celú spoločnosť, a teda nepostihovala sociálne slabšie, zraniteľnejšie vrstvy. Dohoda bola súčasťou spoločného programu členských štátov Európskej menovej únie – eurozóny, ktorý zabezpečil finančnú pomoc vo výške 110 mld. EUR. Pohotovostná dohoda poskytla gréckej vláde 4,8 mld. SDR (v prepočte 5,5 mld. EUR) a v marci 2011 sa táto suma navýšila na 12,7 mld. SDR (v prepočte 14,6 mld. EUR).⁴⁷

V priebehu roka 2010 sa dostalo do insolventných ťažkostí aj Írsko v dôsledku narastajúceho verejného dlhu. Výkonná rada schválila finančnú pomoc Írsku vo forme rozšírenej úverovej facility (*Extended Fund Facility*- EFF) vo výške 19,5 mld. SDR (v prepočte 22,5 mld. EUR) s trojročnou splatnosťou. Podobne ako v prípade Grécka dohoda bola súčasťou väčšieho finančného balíku v spolupráci s EÚ, ktorého celková výška spolu s príspevkom Írska predstavovala sumu 85 mld. EUR. Cieľom balíku bolo obnovenie dôvery a finančnej stability prostredníctvom rekapitalizácie bankového sektoru, ktorý sa mal stať menším a odolnejším⁴⁸.

Viac než polovica riadnych dohôd Fondu (82,5 mld. SDR) bola schválená v rámci nového mechanizmu flexibilnej úverovej linky (*Flexible Credit Line* - FCL). Uvedené pôžičky boli poskytnuté Kolumbii, Mexiku a Poľsku. Poľsku boli schválené dve dohody FCL. Prvá vstúpila do platnosti v júli 2010 so splatnosťou na obdobie jedného roka, ktorá bola následne doplnená o ďalšiu FCL v januári 2011. Ďalšie FCL- dohody sa uzavreli s Kolumbiou (vo výške 2,32 mld. SDR) a Mexikom (4,73 mld. SDR), ktoré vstúpili do platnosti v máji 2010 a v januári 2011 s jednoročnou a dvojročnou splatnosťou⁴⁹.

V hospodárskom roku 2011 Medzinárodný menový fond poskytol dve rozšírené úverové facility (EFF) Arménsku a Írsku, šesť pohotovostných dohôd (SBA) a dve menšie flexibilné úverové linky (FCL). V januári 2011 schválila Výkonná rada MMF prvú úverovú facilitu PCL Macedónsku vo výške 413,4 mil. SDR.⁵⁰

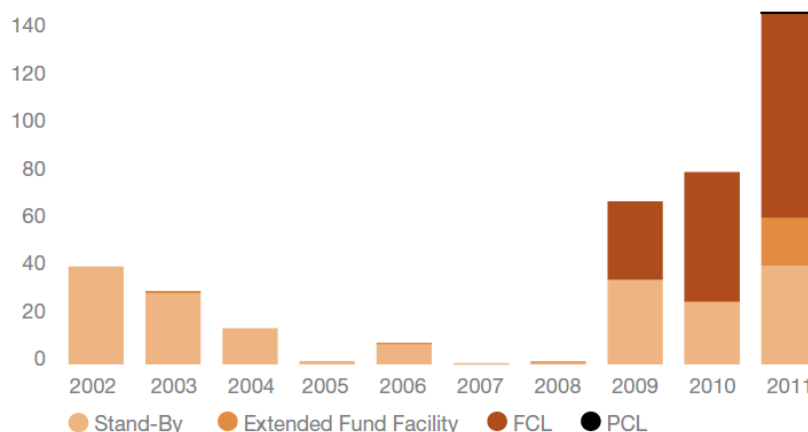
⁴⁷ ibidem

⁴⁸ Medzinárodný menový fond: *IWF Jahresbericht 2011* s.23 [cit. 2012-06-21] dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/german/pubs/ft/ar/2011/ar11_deu.pdf>.

⁴⁹ Medzinárodný menový fond: *IWF Jahresbericht 2011* s.23-24 [cit. 2012-06-21] dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/german/pubs/ft/ar/2011/ar11_deu.pdf>.

⁵⁰ Medzinárodný menový fond: *IWF Jahresbericht 2011* s.24 [cit. 2012-06-21] dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/german/pubs/ft/ar/2011/ar11_deu.pdf>.

Graf 3 Schválené dohody 2002-2011 v mld. SDR

Prameň: IMF Annual Report 2011 s. 24

Celkové hodnoty schválených úverových dohôd medzi rokmi 2002 a 2011 vykazujú dvojaký trend. Abstrahujúc od zvýšenia v roku 2006 vidieť postupný pokles požičaných zdrojov do roku 2007, kedy pôžičky dosahujú minimálnu hodnotu. V tomto období sa najfrekvencovanejšie využíva pohotovostná dohoda t.zn. zdroje sa poskytujú na krytie deficitu platobných bilancií. V druhej polovici grafu vidieť medziročne rapídny nárast. Rok 2008 je posledný, ktorý je poznačený relatívnym nezájmom o facility. V roku 2008 Fond uzatvoril najmä dlhodobé dohody (facility EFF) na reštrukturalizačné účely. V období od októbra 2008 do konca októbra 2009 schválila Výkonná rada pôžičky za viac ako 100 mld. SDR z toho 18 pohotovostných dohôd a 3 pôžičky v rámci FCL. V roku 2009 bol zaznamenaný enormný nárast dopytu po úveroch a bola vytvorená flexibilná úverová linka. V roku 2010 celková hodnota FCL prevýšila hodnotu úverov vo forme SBA. V roku 2011 sa zvýšila celková hodnota pohotovostných dohôd na 39,8 mld. SDR oproti predchádzajúcemu roku. Dlhodobá rozšírená úverová facilitita (EFF) tvorila 13,8% celkových úverových facilitít vo výške 19,6 mld. SDR. Najväčší záujem sa prejavil o flexibilnú úverovú linku, ktorá tvorila v hodnotovom vyjadrení 58% všetkých úverových facilitít. V absolútnom vyjadrení celková suma facilitít FCL prevyšuje 82,4 mld. SDR.

1.9 Zvýšenie zdrojov Fondu v rámci bi- a multilaterálnych dohôd

K štandardným zdrojom Fondu – členským kvótam, môžu byť Fondu poskytnuté dodatočné zdroje prostredníctvom bilaterálnych dohôd o pôžičke resp. emitovaním cenných papierov, vo forme obligácií. V zmysle článku V odseku 2b Dohody o MMF môže Fond požiadať členské štáty o finančné a technické služby, vrátane správy zdrojov poskytnutých členom, ktorá je konzistentná so zámermi Fondu. Na operácie toho typu sa

vyžaduje súhlas dotyčného členského štátu.⁵¹ V strednodobom horizonte sa MMF usiluje o rozšírenie Novej dohody o požičiavaní (*New Arrangements to Borrow* - NAB) o štáty s veľkými devízovými rezervami.

V apríli 2009 sa predstavitelia štátov G-20 dohodli na strojnásobení zdrojov MMF v dvoch etapách. V prvom rade bolo dohodnuté okamžité navýšenie zdrojov Fondu o 250 mld. USD⁵² prostredníctvom dvojstranných pôžičiek. Dohodnutá suma predstavuje viac ako 70% celkovej kvóty. Prvá bilaterálna dohoda tohto typu bola uzavretá s Japonskom o pôžičke vo výške 100 mld. USD, ktorá pomohla udržať likviditu a primeranosť zdrojov MMF. V druhej etape sa navýšia zdroje Fondu v rámci NAB na približne 500 mld. USD.⁵³

V apríli 2010 rozhodol MMF o rozšírení NAB o 13 nových členov, medzi nimi niektoré rozvíjajúce sa krajiny. Reforma NAB je podmienená ratifikáciou pôvodných členov. V marci nasledujúceho roku oznámil koniec ratifikačného procesu a vstúpenia rozšírenia do platnosti.⁵⁴ V prípade ak všetci členovia vyjadria súhlas, zvýšia sa zdroje v rámci NAB o viac ako desaťnásobok na 367,5 mld. SDR (576 mld. USD).⁵⁵ Ku koncu hospodárskeho roku MMF predstavovala táto suma 363,2 mld. SDR.⁵⁶ Okrem týchto zdrojov má Fond právo požičať si aj od súkromného sektora.

Druhým spôsobom získania dodatočných zdrojov je emisia cenných papierov. Rámcové podmienky na vydanie cenných papierov schválil MMF v roku 1981 ale prvú emisiu uskutočnil v septembri 2009 na základe požiadavky krajín BRIC. Odkúpenie emitovaných cenných papierov realizovala Čína vo výške 32 mld. SDR.⁵⁷

Európska rada deklarovala pomoc MMF formou krátkodobej pôžičky vo výške 75 mil. EUR.⁵⁸ Členské krajiny sa dohodli, že celková suma sa rozdelí podľa podielu novej kvóty medzi 21 členských štátov EÚ, vrátane Slovenska. „Slovenská republika sa zaviazala poskytnúť pôžičku MMF vo forme bilaterálnej dohody vo výške ekvivalentu 440 mil. EUR.“⁵⁹ Európska únia navýšila sumu o dodatočných 50 mld. EUR.⁶⁰

⁵¹ Medzinárodný menový fond: *Articles of Agreement of the International Monetary Fund Art. V, Sec. 2b.* dostupné na internete: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/pdf/aa.pdf>>

⁵² Országhová, L.-Glesková, S.: Medzinárodná iniciatíva ... In: *Biatec*. 2010. s.19

⁵³ Tamtiež.

⁵⁴ na vstup do platnosti je potrebná väčšina reprezentujúca 85% úverových dohôd a súhlas Zboru guvernérov

⁵⁵ Medzinárodný menový fond: *IWF Jahresbericht 2011* s.57 [cit. 2012-06-22] dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/german/pubs/ft/ar/2011/ar11_deu.pdf>.

⁵⁶ Medzinárodný menový fond: *IWF Jahresbericht 2011* s.57 [cit. 2012-06-22] dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/german/pubs/ft/ar/2011/ar11_deu.pdf>.

⁵⁷ Országhová, L.-Glesková, S.: Medzinárodná iniciatíva ... In: *Biatec*. 2010. s.19

⁵⁸ Tamtiež

⁵⁹ Országhová, L. - Glesková, S.: Medzinárodná iniciatíva ... In: *Biatec*. 2010. s.19

⁶⁰ Tamtiež

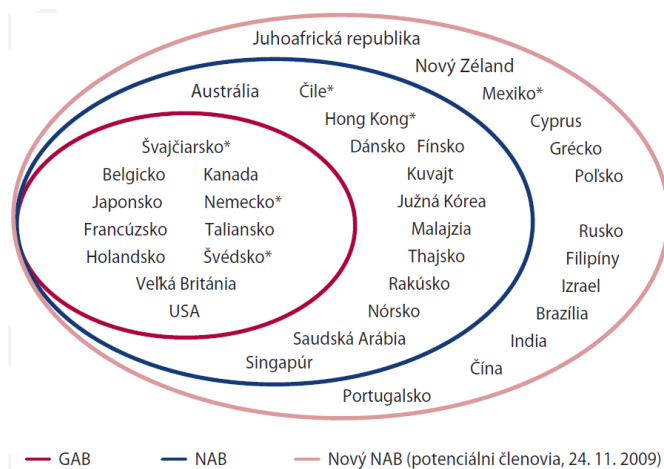
1.9.1 Multilaterálne financovanie MMF

Nástroje, prostredníctvom ktorých si môže MMF požičiavať dodatočné zdroje multilaterálne od skupiny členských štátov existujú od roku 1962 (GAB) a 1998 (NAB). Obe dohody sa obnovujú v päťročných intervaloch. Nástroje sú aktivované samostatne pre každú pôžičku. Pri aktivácii je NAB prvotnou facilitou, zdroje GAB sa aktivujú v prípade, že sa jedná o člena participujúceho na oboch dohodách, alebo ak je aktivácia zdrojov NAB zamietnutá.

Po schválení nového NAB by objem finančných prostriedkov v tomto nástroji prevyšoval zdroje z členských kvót. Po vstupe do platnosti 14. všeobecnej revízie členských kvót majú by zdroje z mnohostranných dohôd postupne redukované.

Ako možno vidieť na obrázku nižšie, potencionálnymi členmi sú aj štáty BRIMCS,⁶¹ ktorým sa po reforme zvýši členská kvóta najvýraznejšie. Zapojenie týchto štátov je kľúčové najmä z dôvodu disponibilných devízových rezerv. V roku 2008 mala najväčšie devízové rezervy Čína, 3.najväčšie Rusko, 4. India a 7. Brazília.⁶²

Obrázok 2 Členovia NAB a GAB

Prameň: Országhová, L. - Glesková, S.: Medzinárodná iniciatíva ... In: *Biatic*. 2010, s.20

1.10 Modernizácia Svetovej banky

V roku 2010, pod tlakom finančnej a hospodárskej krízy, sa medzi štátmi G20 vytvoril nový dialóg, ktorý podnietil reformu Svetovej banky za účelom efektívneho plnenia svojho mandátu v meniacom sa svetovom hospodárstve. Rozdelenie hlasovacích práv a reprezentácia členov Svetovej banky v jej agentúrach a orgánoch korešponduje s pomermi 40. rokov 20. storočia – obdobiu, kedy bola pôvodná Medzinárodná banka pre

⁶¹ Brazília, India, Mexiko, Čína, Juhoafrická republika

⁶² Lysák, L.: Chvejivý proces revitalizácie svetovej ekonomiky.... In: *Siločiary*. 2011. s.4

obnovu a rozvoj (IBRD) založená. Neadekvátnosť vyplývajúca z tejto nepružnosti voči zmenám vo svetovom hospodárstve predstavuje kľúčový determinant inštitucionálnej slabosti Svetovej banky. Reformy sa koncentrujú na oblasť hlasovacích práv, vkladov členských štátov a zmeny v Rade výkonných riaditeľov.

1.11 Reforma hlasovacích práv v IBRD a v IDA

V 40. rokoch 20. storočia základné hlasovacie práva v rámci IBRD predstavovali 11% všetkých hlasovacích práv, čo zaručovalo širokú reprezentáciu záujmov menších a/alebo chudobnejších členských štátov. V súčasnosti tento podiel nepresahuje 2,86% pričom plánované je zvýšenie podielu aspoň na úroveň 5,5%, čo by stále predstavovalo nízky podiel v porovnaní s inými rozvojovými bankami.⁶³

Dlhodobý problémom IBRD je nízky podiel podhodnotených krajín, (krajiny s menším pomerným zastúpením), ktorý nekorešponduje ich postaveniu vo svetovom hospodárstve. Príčinou predmetného fenoménu je previazanosť hlasovacích práv v Banke s členskými kvótami v MMF. Podľa Lysáka „[p]odiely členských štátov sú stanovené úmerne ich kvótam v MMF. Obligatórny kapitálový vklad členského štátu do MBOR [IBRD] v súčasnosti predstavuje 86,36 % členskej kvóty v MMF.“⁶⁴ Niektoré ukazovatele používané na výpočet kvóty členských štátov v MMF⁶⁵ nie sú pre činnosť Banky relevantné.

Stanovy IBRD nevymedzujú automatický a periodický mechanizmus na úpravu hlasovacích práv preto dochádza k dlhodobému nad- alebo podhodnoteniu podielov viacerých členských štátov, ktoré musí byť korigované úpravami *ad hoc*, pričom technickou prekážkou podobných úprav je právo veta Spojených štátov amerických. Bez súhlasu USA nie je možné, podľa Štatútu IBRD, schváliť rozhodnutie o zvýšení.

Medzinárodná asociácia pre rozvoj (*International Development Association - IDA*) sa orientuje na pomoc najzaostalejším a najchudobnejším štátom sveta (najmä v subsaharskej Afrike). Nedostatky v súvislosti s alokáciou hlasovacích práv boli zistené pri hodnotení príspevkov, ktoré nie sú upravované adekvátne časovému aspektu (diskontnou sadzbou).⁶⁶ Keďže IDA sa špecializuje najmä na koncesívne úvery

⁶³ Svetová banka: *Repowering the World Bank in the 21st Century* s.xi [cit. 2012-06-22]Dostupné na internete: <

<http://siteresources.worldbank.org/NEWS/Resources/WBGovernanceCOMMISSIONREPORT.pdf>>

⁶⁴ Lysák, L.- Grešš, M.- Ščepán, M.: *Medzinárodné organizácie*, 2012, s.113

⁶⁵ napr.: otvorenosť ekonomiky, variabilita kapitálových tokov a bežného účtu alebo devízové rezervy

⁶⁶ príspevok z roku 1960 a rovnaký príspevok z posledného navýšenia zdrojov IDA majú rovnakú váhu pri výpočte hlasovacích práv

s dlhodobou splatnosťou hodnota skoršieho príspevku je menšia ako hodnota neskoršej. Členské štáty tým strácajú motiváciu na zvyšovanie zdrojov asociácie.⁶⁷

Reformy zamerané na zvýšenie efektívnosti MBOR by mali zahŕňať mechanizmus na revíziu upisovaného kapitálu členských štátov s pravidelnou pôsobnosťou, aby sa zaistilo prispôsobenie štruktúr Banky meniacim sa podmienkam. Významným pokrokom by bolo zrušenie prepojenia medzi členskou kvótou v MMF a kapitálom upísaným v Banke. Namiesto priamej väzby sa majú vypracovať špecifické formuly, ktoré zodpovedajú úlohe Banky.⁶⁸ Podiel základných hlasov by sa mal zvýšiť a zafixovať na úrovni 10,78% všetkých hlasov. V marci 2011 Zbor guvernérov schválil zvýšenie hlasovacích práv rozvojových krajín a tranzitívnych ekonomík o 3,1% na 47,2%. Súčasťou reforiem je aj pravidelná úprava členských vkladov v päťročných intervaloch s účinnosťou od roku 2015.

V roku 2010 boli zdroje IDA doplnené o 49,3 mld. USD, čo predstavovalo zvýšenie o 18%. Dlhodobo sa má zaviesť diskontný faktor, aby príspevky sprístupnené v blízkej minulosti mali väčšiu váhu ako staršie príspevky. Väčšina potrebná na zmenu stanov by sa mala znížiť z 85% na 80%.⁶⁹

1.12 Zmeny v Rade výkonných riaditeľov

Rada výkonných riaditeľov je riadiacim orgánom Banky, ktorá zabezpečuje jej bežné fungovanie. Pozostáva z 24 výkonných riaditeľov⁷⁰ pričom predstavitelia 5 najväčších členov sú vymenovaní (USA, Veľká Británia, Nemecko, Francúzsko, India⁷¹) a 19 výkonní riaditelia sú volení. Európske štáty pritom v ľubovoľnom čase majú 8 alebo 9 reprezentantov, najmä z historických príčin. Uvedené rozdelenie kresiel ale nemožno považovať pre globálnu inštitúciu za reprezentatívne. Reformy týkajúce sa Rady výkonných riaditeľov Svetovej banky sú zamerané na zníženie počtu výkonných riaditeľov na 20 s dôrazom na európske krajiny, ktoré má zastupovať 4 alebo 5 výkonných riaditeľov. Počet výkonných riaditeľov reprezentujúcich Afriku sa zvýši na tri. Rada má pozostávať celkovo z volených členov reprezentujúcich približne rovnako veľké konštitúcie.

⁶⁷ Skupina svetovej banky: *Repowering the World Bank in the 21st Century* s.xii Dostupné na internete: <<http://siteresources.worldbank.org/NEWS/Resources/WBGovernanceCOMMISSIONREPORT.pdf>>

⁶⁸ Skupina svetovej banky: *Repowering the World Bank in the 21st Century* s.xiv Dostupné na internete: <<http://siteresources.worldbank.org/NEWS/Resources/WBGovernanceCOMMISSIONREPORT.pdf>>

⁶⁹ Skupina svetovej banky: *Repowering the World Bank in the 21st Century* s.xv Dostupné na internete: <<http://siteresources.worldbank.org/NEWS/Resources/WBGovernanceCOMMISSIONREPORT.pdf>>

⁷⁰ niektoré zdroje uvádzajú, že Rada výkonných riaditeľov je 25 členná vrátane prezidenta

⁷¹ Lysák, L.- Grešš, M.: *Medzinárodné organizácie*. 2005. s.81

1.13 Svetová banka v hospodárskom roku 2011- IBRD

Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj (*International Bank for Reconstruction and Development* - IBRD) je celosvetová banka vlastnená 187 členskými štátmi. Banka vykonáva svoju činnosť za účelom dosiahnutia udržateľného a rovnovážneho rastu svetového hospodárstva za ekonomicky prijateľných podmienok a napomáha členským štátom v znížení chudoby a zvýšení životnej úrovne obyvateľstva. Sústreďuje sa najmä na rozvojové štáty so stredne nízkym príjmom. Aktívne spolupracuje s regionálnymi rozvojovými bankami a je najväčším poskytovateľom finančných zdrojov na dosiahnutie Miléniových rozvojových cieľov OSN.

V roku 2011 IBRD poskytla celkovo 132 pôžičiek vo výške 26,7 mld. USD, čo predstavuje výrazne viac ako historický priemer v rokoch 2005-2008 (13,5 mld. USD). Recipientmi pôžičiek boli najväčšími štáty Latinskej Ameriky a karibskej oblasti, ktorým banka poskytla finančné zdroje vo výške 9,2 mld. USD. Druhým najväčším príjemcom bol región východnej Ázie a Pacifiku vo výške 6,4 mld. USD. Na tretie miesto sa zaradili Európske štáty a štáty Strednej Ázie s celkovou výškou pôžičiek 5,5 mld. USD. Zo sektorového aspektu smerovali pôžičky do administratívneho, právneho a justičného sektoru, ktorého podiel predstavuje 22% celkových poskytnutých zdrojov. Nasleduje odvetvie dopravy s 19% a energetický sektor s pôžičkami vo výške 17%. Rovnaký podiel predstavuje aj sektor sociálneho zabezpečenia.⁷²

IBRD tiež ponúka produkty na financovanie rozvojových programov a na manažovanie rizika spojeného s menovým kurzom, úrokovými sadzbami, cenami tovarov a prírodnými katastrofami. V hospodárskom roku 2011 Banka vyčlenila finančné zdroje vo výške 5,6 mld. USD na hedgové transakcie, vrátane 5,5 mld. USD na riziká spojené s úrokovou mierou a 60 mil. USD na menové špekulácie. Na riadenie vlastného rizika použila prostriedky vo výške 6,8 mld. USD a dodatočných 7,2 mld. na swapové transakcie IDA.⁷³

1.13.1 Zdroje IBRD

Najväčšiu časť svojich zdrojov získava Banka emisiou cenných papierov. Podľa Lysáka IBRD „predstavuje banku s najvyšším ratingom [...], ktorá má možnosť požičať si finančné prostriedky na svetových finančných trhoch za najvýhodnejších podmienok

⁷² Svetová banka: *The World Bank Annual Report 2011* s.2 [cit. 2012-06-22] Dostupné na internete: <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTANNREP/EXTANNREP2011/0,,contentMDK:22969490~menuPK:8121330~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:8070617,00.html>>

⁷³ ibidem

a potom ich požičiavať členským štátom (predovšetkým rozvojovým). IBRD poskytuje strednodobé a dlhodobé pôžičky zvyčajne na obdobie 15-20 rokov s päťročným odkladom splatnosti⁷⁴ V hospodárskom roku 2011 získala Banka týmto spôsobom zdroje vo výške 29 mld. USD (v prepočte) v 26 menách sveta najmä vďaka svojej opatrnej finančnej politiky a praktikám. Čisté príjmy banky vzrástli o 30,4% z 764 mil. USD v roku 2010 na 996 mil. USD v roku 2011.⁷⁵

1.14 Svetová banka v hospodárskom roku 2011- IDA

V hospodárskom roku 2011 celkové príspevky IDA dosahovali 16,3 mld. USD, z čoho 13,45 mld. USD predstavovali kredity a 2,82 mld. USD predstavovali granty. Najväčšia časť zdrojov bola poskytnutá Afrike vo výške 7 mld. USD, južnej Ázii vo výške 6,4 mld. USD a východoázijsko-pacifickému regiónu vo výške 1,6 mld. USD. Najväčšími príjemcami boli Bangladéš a India (oba štáty po 2,1 mld. USD).⁷⁶

1.14.1 Zdroje IDA

Hlavným zdrojom finančných prostriedkov Asociácie sú príspevky vlád a splatené časti dlhov dlžníckych štátov. Ďalšie zdroje môžu byť poskytnuté z čistých príjmov IBRD a grantov IFC. Predstavitelia prispievateľských a recipientských štátov sa stretávajú v trojročných intervaloch aby rozhodli o smerovaní politiky Asociácie a o objeme nových zdrojov. V rámci 15. doplnenia zdrojov došlo k ich zvýšeniu vo výške 25,7 mld. USD na celkové 43,7 mld. USD a k odpusteniu dlhu niektorých štátov vo výške 4,9 mld. USD.⁷⁷

V decembri 2010 sa skončilo 16. doplnenie zdrojov IDA. Výsledkom rokovaní je navýšenie zdrojov IDA na 32,8 mld. SDR (49,3 mld. USD) na obdobie 2012-2014. Nové zdroje sa použijú na pomoc nízkopříjmovým krajinám pri prírodných katastrofách, a pri ekonomických šokoch a umožnia recipientským štátom adaptáciu na meniace sa klimatické podmienky.⁷⁸

⁷⁴ Lysák L.- Grešš M. – Ščepán M.: *Medzinárodné organizácie*. 2012. s.110

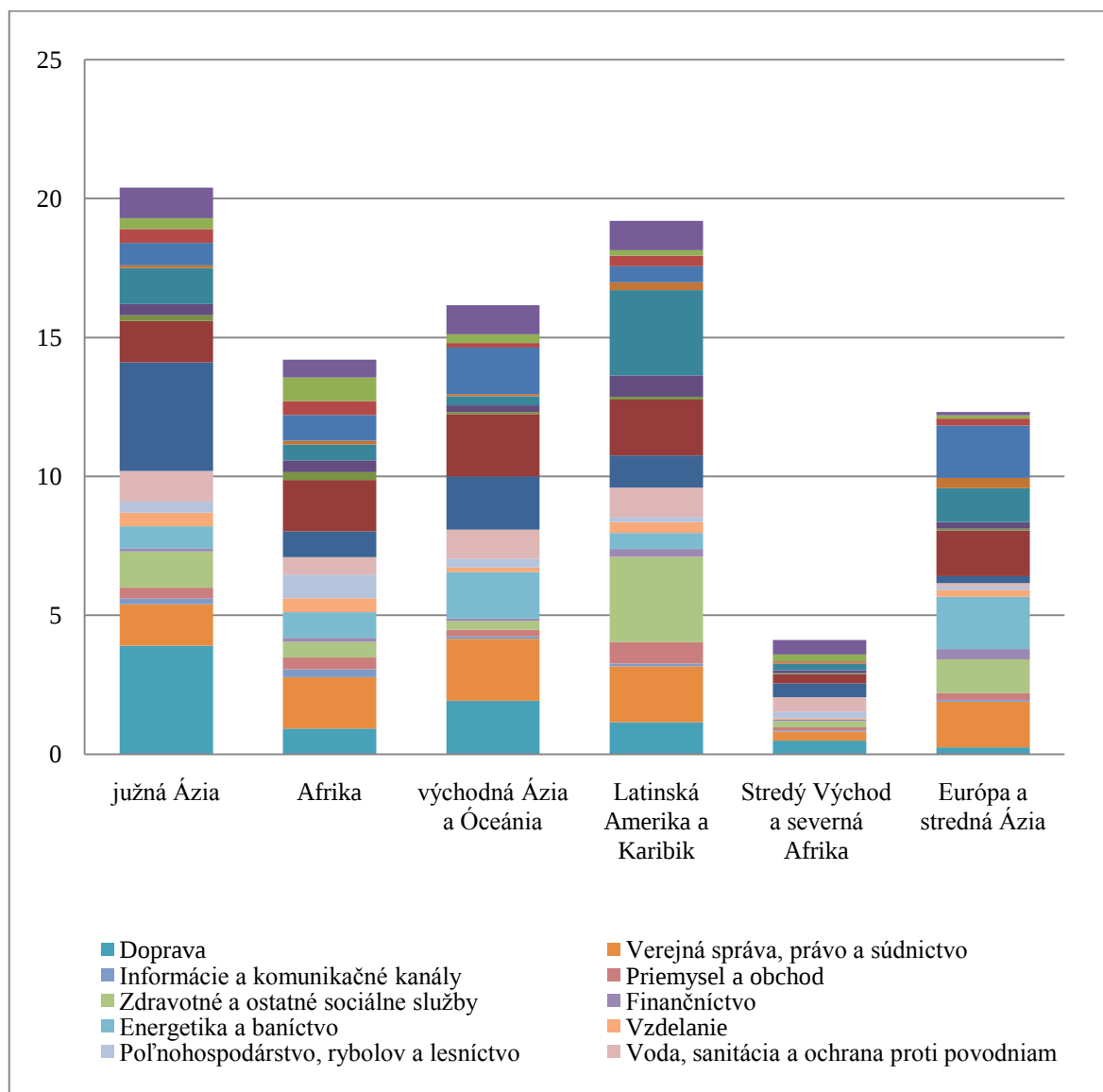
⁷⁵ Svetová banka: *World Bank Annual Report 2011* s. 2 [cit. 2012-06-22] Dostupné na internete: <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTANNREP/EXTANNREP2011/0,,contentMDK:22969490~menuPK:8121330~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:8070617,00.html>>.

⁷⁶ Ibidem s.3

⁷⁷ Svetová banka: *World Bank Annual Report 2011* s. 3 [cit. 2012-06-22] Dostupné na internete: <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTANNREP/EXTANNREP2011/0,,contentMDK:22969490~menuPK:8121330~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:8070617,00.html>>.

⁷⁸ Svetová banka: *World Bank Annual Report 2011* s. 3 [cit. 2012-06-22] Dostupné na internete: <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTANNREP/EXTANNREP2011/0,,contentMDK:22969490~menuPK:8121330~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:8070617,00.html>>.

Graf 4 Pôžičky poskytnuté Svetovou bankou z regionálneho a sektorového aspektu vo fiškálnom roku 2011

Prameň: vlastné prepočty na základe údajov z *The World Bank Annual Report 2011*

Dedukujúc z vyššie uvedeného grafu Svetová banka poskytovala zdroje regiónu južnej Ázie, Latinskej Ameriky a Karibiku a regiónu východnej Ázie a Oceánie. (v poradí vo výške 10,3; 9,4 a 8,1 mld. USD čo predstavuje kumulatívne 65% všetkých poskytnutých finančných zdrojov). Spoločný podiel ostatných regiónov predstavoval sumu vo výške 15 mld. USD. Zo sektorového aspektu dominujú verejná správa, právo a súdnictvo (9,46 mld. USD), Doprava (8,6 mld. USD), a Zdravotné a sociálne služby (6,8 mld. USD) nasledované energetickým a baníckym sektorom (6 mld. USD). Hlbšie skúmanie údajov odhaľuje heterogenitu rozvojovej pomoci v jednotlivých svetových regiónoch. Najvýznamnejší podiel v sektore dopravy je podiel južnej Ázie, keď výška

požičaných zdrojov predstavuje temer 4 mld. USD. Do sektoru dopravy smerovali pôžičky Svetovej banky v Latinskej Amerike a Karibiku, a suma prevyšovala 3.mld USD. Značná časť prostriedkov sa venovala na rozvoj verejného sektoru a právnej regulácie, keď vykazované hodnoty sú vo všetkých regiónoch vyrovnané abstrahujúc od regiónu stredného Východu a severnej Afriky. V sektore energetiky a baníctva sa poskytovali najväčšie podpory do regiónov východnej Ázie a Oceánie a stredného Východu a severnej Afriky. Celkovo Svetová banka poskytla finančné zdroje Afrike vo výške 6,8 mld. USD z ktorých najväčšia časť smerovala do sektoru verejnej správy, energetiky a baníctva a do sektoru dopravy.

2 Metodika a cieľ práce

2.1 Cieľ práce

Cieľom tejto práce bolo poukázať na kľúčové aspekty reformy brettonwoodských inštitúcií a na vybrané kontexty s ktorými sa Svetová banka a Medzinárodný menový fond historicky spájajú resp. sa s najväčšou pravdepodobnosťou budú spájať. Otázka, ktorú sa hodláme po skúmaní fundamentálnych historických väzieb zodpovedať je aké možnosti majú k dispozícii Bretton-Woodské inštitúcie po modernizácii na stabilizáciu krízou zasiahnutého svetového hospodárstva a na participáciu v realizácii miléniových rozvojových cieľov. Práca bola koncipovaná tak, aby poskytla rôzne uhly pohľadu z dôvodu komplexného charakteru predmetných inštitúcií.

Podstatná časť práce sa zaoberá modernizáciou Svetovej banky a Medzinárodného menového fondu v kontexte globálnej finančnej a hospodárskej krízy na prahu 21. storočia a zmien prebiehajúcich vo svetovom hospodárstve. Najpodstatnejším sa javia reformy v oblasti členských kvót, vytvorenia nových úverových nástrojov MMF ako aj radikálne zmeny v reprezentácii členských štátov v štruktúrach SB a MMF. Medzi inštitúciami pritom dochádza k pretrhávaniu historických väzieb medzi členskými kvótami v MMF a kapitálovým vkladom v IBRD ako výsledok novej deľby práce.

2.2 Metodika práce a metódy skúmania

Objektom skúmania tejto práce boli vzťahy medzi Svetovou bankou a Medzinárodným menovým fondom a medzi svetovým hospodárstvom. Počas svojej temer sedemdesiat ročnej existencie Banka a Fond menili svoj charakter od vrcholnej inštitúcie finančného systému a rozvojovej inštitúcie až po ich dnešný mandát, ktorý nekorešponduje ich pôvodným poslaním. Potreba prehodnotenia postavenia a rovnako reflexie o opodstatnenosti reforiem a ich podobe existujú už viac ako desaťročie, napriek tomu, až do blízkej minulosti, nedospeli do štádia realizácie. Problémom v tomto kontexte sa javí skutočnosť, že počas obdobia dynamických a radikálnych reforiem v štruktúrach predmetných medzinárodných organizácií nie sú dostupné nestranné publikácie, ktoré by umožnili neutrálne hodnotenie. Napriek tomu sa zameriavame na čo najširší pohľad v kontexte uplynulých dekád, súčasnosti i budúceho vývoja, ktoré je úzko spätý s formáciou BRICS.

SB a MMF sú široko koncipované medzinárodné organizácie, ktoré možno skúmať z viacerých aspektov: (1). ako medzinárodné ekonomické a finančné organizácie, (2) ako

rozvojové inštitúcie, (3) ako centrálné inštitúcie medzinárodného menového systému, ktoré zabezpečujú stabilitu svetového hospodárstva, (4) ako medzinárodno-politické entity. Z uvedeného vyplýva, že je potrebné skúmať širšie kontexty fungovania brettonwoodských inštitúcií.

V práci sme postupovali štúdiom literatúry k príslušnej oblasti a hodnotením jej relevantnosti v súdobých podmienkach a pre súčasnosť ako aj štúdiom teoretickej ekonómie a svetovej ekonomiky. Údaje použité v práci sú predovšetkým sekundárne údaje zo štúdií a materiálov medzinárodných organizácií príp. inštitútov špecializovaných na konkrétnu oblasť alebo inej literatúry. V práci sme používali teoretické metódy, a niektoré základné elementy opisnej štatistiky. Pri konštrukcii Grafu 2 sme vychádzali z údajov v publikácii Svetovej banky *World Bank Annual Report 2011*. Najskôr sme určili absolútne podiely svetových regiónov na poskytnutých pôžičkách, ktoré sa vynásobili relatívnym podielom jednotlivých sektorov v rámci regiónu. Získané údaje prezentované vo forme grafu slúžia na orientáciu, nie sú presné.

3 Výsledky práce a diskusia

Hodnotiac výsledky reformných a modernizačných tendencií v Bretton-Woodských inštitúciách, ktoré Dominique Strauss-Kahn označoval za historické, je žiaduce konfrontovať implementované zmeny s odporúčaniami odborníkov. Stiglitz⁷⁹ vidí nedostatky v nekonzistentnosti operácií fondu, pri ktorých bola v prvom rade určujúca ideológia a dôvera vkladaná do automatických regulačných mechanizmov trhu namiesto vedeckých postupov. Fond často krát uprednostňoval záujmy investorov pred záujmami krízou zasiahnutých štátov, napriek svojmu verejnému charakteru. Príčiny vidí Stiglitz v nezlučiteľnosti pôvodného a nového mandátu MMF.

3.1 Nový mandát MMF

Rozšírenie mandátu Fondu o makrofinančnú stabilitu je z teoretického hľadiska úplne legitímna. V kontexte nedávnych udalostí vidieť, že šoky vo finančnom sektore môžu vyvolať medzinárodnú makroekonomickú nestabilitu aj bez výraznejších diskrepancií výmenných kurzov. Podľa Sedláčka „[s]ystém vytvorený v minulosti nie je dostatočný na podporu globálnej finančnej a ekonomickej stability.“⁸⁰

Rozšírenie mandátu o oblasť finančnej stability by si na druhej strane vyžiadalo spoluprácu s Fórom pre finančnú stabilitu (*Financial Stability Forum* - FSF). Fórum by sa po novom malo zaoberať mikroprudenciálnymi otázkami zatiaľ čo riešenie makroprudenciálnych otázok by spadalo do kompetencií Fondu. Fórum pre finančnú stabilitu bolo založené v roku 1999 na podporu medzinárodnej finančnej stability výmenou informácií a spolupráce v oblasti finančnej regulácie. Na londýnskom summite G-20 sa premenilo na Radu finančnej stability a posilnili sa jej inštitucionálne kompetencie. Ďalším medzicieleom bude väčšia integrácia dohľadu nad finančným sektorom s makroekonomickým dohľadom. Nóvum predstavuje návrh G-20 podľa ktorého by Fond pomohol svojimi analýzami vzájomnej kontrole členských krajín tohto zoskupenia.

Je otázne, či takáto asymetrická deľba práce medzi Medzinárodným menovým fondom a Radou finančnej stability nie je čisto formálnou záležitosťou, čoho dôsledkom medzinárodnú finančnú stabilitu by zabezpečoval jedine MMF. Historické kontexty svedčia o tom, že deľba práce medzi MMF a SB rovnako neboli a naprieč novým nástrojom MMF stále nie je jednoznačne určená. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že MMF by sa mal zaoberať striktne otázkami spadajúcimi do jeho kompetencií. Berúc do

⁷⁹ Stiglitz, J.: *A globalizáció és visszasságai*. 2003. s.238

⁸⁰ Sedláček, P.: MMF a svetová finančná kríza. In: *Biatec*. 2010. s.25

úvahy zriadenie Ministerskej rady ako orgánu MMF existuje možnosť spoluprácu medzi MMF a FSB kontrolovať na úrovni G-20.

3.2 MMF ako veriteľ poslednej inštancie

Retrospektívne kríza ukázala nepripravenosť a neadekvátnosť zdrojov MMF, ktorú sa jednotlivé štáty snažili protivažiť hromadením devízových rezerv, čo na druhej strane vyvolalo odčerpávanie prostriedkov z obehu. Absencia facilit typy poistenia s *ex-ante* podmienkami viedla k vytvoreniu FCL a PCL, prostredníctvom ktorých môže Fond plniť úlohu veriteľa poslednej inštancie a pôsobiť preventívne ešte pred faktickým prejavom krízy. Výhodou predmetných nástrojov je ich bezpodmienečné poskytovanie, čím nevzniká risk z obvinenia obmedzovania finančnej suverenity členských štátov, čím sa posilňuje dôvera a transparentnosť vzťahov medzi členskou základňou a organizáciou. V prospech týchto argumentov svedčia aj údaje o poskytnutých pôžičkách vo fiškálnom roku 2011; poskytnuté FLC úvery prevyšovali o 107,4% prostriedky poskytované v rámci štandardného nástroja SBA.

Na strane druhej rigorózne podmienky stanovené pre poskytovanie FCL kreditu prináša riziko segregácie členskej základne Fondu na štáty, ktoré spĺňajú podmienky pre FCL-úver a členov, ktorí predmetné podmienky nespĺňajú. Negatívny odraz týchto informácií môže pokriviť finančné trhy v neprospech makroekonomicky menej stabilných štátov. Nástroj PCL adekvátne protivaží tento nedostatok a znižuje riziko segregácie. Žiaduce je priebežné hodnotenie efektívnosti nástrojov.

3.3 Štrukturálne reformy v MMF

Výsledkom reforiem sa medzi desiatich najväčších podielnikov MMF zaradilo desať najvýkonnejších ekonomík vo svetovom hospodárstve. Najväčšími podielníkmi fondu sú USA, Japonsko, štyri najvýkonnejšie ekonomiky Európy a štáty BRIC. Hlasovacie práva rozvojových štátov vzrástli celkovo o 2,9% na zvýšenie tohto podiel bude potrebné zmeniť model výpočtu alebo politická dohoda o posune hlasov.

Problémom ostáva naďalej 85 percentná väčšina hlasov potrebná pre zásadných zmien a s tým späť právo veta USA, ktorého podiel prevyšuje 15%. Súhrnný podiel BRICS predstavuje pritom 14,8%, čo je nepostačujúce na vyslovenie veta. V dôsledku toho postavenie v štruktúre fondu nekorešponduje s výškou devízových rezerv z čoho možno vyvodit' riziko kolízie medzi záujmami podielnikov s najvyššími členskými kvótami a veriteľov v rámci multilaterálnych pôžičkových nástrojov fondu. Posledné oslabuje politický vplyv ministerstva financií USA na riadenie MMF.

Reformy vo Výkonnej rade sú eventuálne historické. Voľbou výkonných riaditeľov a konsolidáciou predstaviteľov Európy vniká väčší priestor pre reprezentáciu rozvojových štátov. Možnosťou je ešte reforma jednotlivých koštituencií podľa požiadaviek regionálnych zoskupení tak, aby zástupcovia koštituencií boli súčasne zástupcami svetových regiónov. následne by sa zmiernili protichodné tendencie medzi globalizáciou a regionalizáciou a urýchlila by sa možnosť na zmenšovanie Výkonnej rady.

3.4 Budúcnosť Svetovej banky

Dôležitým momentom reforiem Svetovej banky je prerušenie vzťahov medzi ňou a Medzinárodným menovým fondom. Banka v súčasnosti participuje na znižovaní chudoby vo svete, Medzinárodný menový fond na druhej strane na makroekonomickú a markofinančnú stabilitu. Reforma si vyžaduje vytvorenie automatických mechanizmov aby nedochádzalo k podhodnoteniu jednotlivých krajín. Na strane druhej istú nekonzistentnosť možno vnímať v úlohe banky a jej usporiadaní na základe kapitálových podielov. Štáty vybavené finančnými zdrojmi, ktoré môžu zvyšovať svoj kapitálový podiel nie sú odkázané na úvery od Svetovej banky a na druhej strane rozvojové štáty, ktoré o úver stoja sú potencionálne rizikovejšie a nemôžu zdroje banky navyšovať. Preto je otázne, či má byť Svetová banka založená naďalej na podieloch a im korešpondujúcim hlasovacím právami. V kontexte budúceho smerovania činnosti Svetovej banky a napĺňaní miléniových rozvojových cieľov by mala banka užšie spolupracovať so špecializovanými agentúrami OSN ba aj na úkor vzťahov s Fondom.

Ako sme ukázali Svetová banka koncentrovala svoje zdroje najmä na sektor verejnej správy a budovanie právnych inštitúcií, ktorého podiel predstavoval 22%. Ako druhé nasledovala doprava (20%) ako tretie zdravotné a sociálne služby (16%).⁸¹ Z uvedeného možno vyvodit' záver, že banka považuje za najdôležitejší stabilný právny režim, ktorý pôsobí motivačne pre zahraničným investorov. Z údajov o zdravotných a sociálnych služieb však nemožno určiť, či išlo o zriadenie inštitúcií alebo o ich prevádzku.

Svetová banka by mala naďalej zostať centrom rozvojovej agendy, pričom v rozhodujúcej miere by sa mala riadiť odporúčaniami regionálnych rozvojových bánk ktoré sú informované o špecifikách svetových regiónov.

⁸¹ Svetová banka: *The World Bank Annual Report 2011* s. 2 [cit. 2012-06-22] Dostupné na internete: <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTANNREP/EXTANNREP2011/0,,contentMDK:22969490~menuPK:8121330~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:8070617,00.html>>.

3.5 Nový konsenzus

Ako sme uvádzali v prvej kapitole, globalizácia v dnešnej podobe je predovšetkým výsledkom svojrázneho presadzovania Washingtonského konsenzu Bretton-Woodskými inštitúciami. V roku 2008 Komisia pre rast a rozvoj pod vedením Michaela Spencea za účasti R. Solowa vypracovala dokument, ktorý má slúžiť ako intelektuálny základ ďalšieho rozvoja svetového hospodárstva. Členovia komisie boli odborníci v oblasti hospodárskej politiky prevažnej väčšine z rozvojových štátov.⁸² Odporúčania komisie možno sumarizovať v niekoľkých odsekoch:

- ekonomický rast nie je konečný zámer, iba umožňuje dosiahnuť iné dôležité ciele jednotlivcov a spoločnosti. vytvára zdroje na podporu zdravotnej starostlivosti, vzdelávanie a ostatné miléniové rozvojové ciele ku ktorým sa svet zaviazal;⁸³

- neexistuje všeobecne platná formula úspešnosti, pretože všetky krajiny majú svoje špecifické charakteristiky a historické skúsenosti, ktoré musia byť súčasťou rozvojovej stratégie;⁸⁴

- reformné návrhy môžu byť skvelé a reprezentovať hlavné výsledky, ale ak rast neakceleruje alebo ak veľká skupina ľudí nepocituje zlepšenie životných podmienok, sú nedostatočné. Spoliehať sa na trhy ako efektívneho prostriedku alokácie zdrojov je žiaduce (z pragmatického pohľadu), čo na druhej strane neznamena nechať určitú kombináciu trhov a zoznam reforiem určiť výsledky;⁸⁵

- v posledných dekádach bola odporúčaná národným vládám stabilizácia, privatizácia a liberalizácia. Merito tohto tvrdenia je, že vláda sa nemá snažiť o prehnanú reguláciu, náhradu trhu alebo uzatváranie sa voči svetu. Zlyhania vlády v hospodárskom mechanizme ešte neopodstatňujú jej odpísanie. Naopak rastom a rozvojom ekonomiky zohráva aktívna a pragmatická vláda rozhodujúcu úlohu;⁸⁶

⁸² pre podrobný zoznam vid' Kanbur, R.: *The Co-evolution of the Washington Consensus and the Economic Development discourse* s.14 [cit.2012-06-23] dostupné na internete: <<http://www.arts.cornell.edu/poverty/kanbur/Co-EvolutionWashingtonConsensus.pdf>>.

⁸³ Kanbur, R.: *The Co-evolution of the Washington Consensus and the Economic Development discourse* s.15 [cit.2012-06-23] dostupné na internete: <<http://www.arts.cornell.edu/poverty/kanbur/Co-EvolutionWashingtonConsensus.pdf>>.

⁸⁴ Ibidem

⁸⁵ Kanbur, R.: *The Co-evolution of the Washington Consensus and the Economic Development discourse* s.15 [cit.2012-06-23] dostupné na internete: <<http://www.arts.cornell.edu/poverty/kanbur/Co-EvolutionWashingtonConsensus.pdf>>.

⁸⁶ Kanbur, R.: *The Co-evolution of the Washington Consensus and the Economic Development discourse* s.15 [cit.2012-06-23] dostupné na internete: <<http://www.arts.cornell.edu/poverty/kanbur/Co-EvolutionWashingtonConsensus.pdf>>.

- Prorastové stratégie nemôžu byť úspešné bez zabezpečenia rovnakých príležitostí. V počiatočnom období rastu existuje prirodzená tendencia nárastu príjmových rozdielov. Vláda by sa mala usilovať o zmiernenie týchto nerovností, s dôrazom na obe konce príjmového spektra v opačnom prípade vzniká nátlak na segregáciu spoločnosti a rozvrátenie sociálnych štruktúr.⁸⁷

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že Komisia pre rast a rozvoj prispela odporúčaniami pre želateľný rast a v nej vyplývajúce znovurozdeľovanie na kvalitatívne vyššej úrovni poznania, ako Washingtonský konsenzus, pri skúmaní ktorého, najmä však pri jeho implementácii a v kontexte výsledkov, konštatujeme mechanistické myšlienkové tendencie. Okrem uvedeného Komisia popiera univerzálnu stratégiu rozvoja a vyzdvihuje pragmatizmus.

⁸⁷ Ibidem

Záver

Globálna finančná a hospodárska kríza poskytla Bretton-Woodským inštitúciám priestor na prehodnotenie svojho mandátu. Pre svoje kľúčové postavenie vo svetovom hospodárstve je ich schopnosť akcieschopne konať mimoriadne dôležitá. Z analýz vyplýva potreba legitímnosti v kontexte prvotných subjektov – národných štátov. Z analytickej časti dedukujeme záver, že reformné návrhy pochádzajúce zo summitov G-20 svedčia o pripravenosti akceptovať Bretton-Woodské inštitúcie ako súčasť multipolárneho svetového poriadku a aktívnych účastníkov eliminovania chudoby vo svete, čo podnecuje k stabilizácii sociálnych štruktúr.

V časti zaoberajúcou sa analýzou nástrojov MMF sme zistili určité kontraproduktívne tendencie medzi koncesívnymi facilitami pre najchudobnejšie štáty, ktoré z dlhodobého hľadiska narušia rovnovážnu deľbu práce medzi Svetovou bankou a Medzinárodným menovým fondom. Medzinárodný menový fond nie je rozvojovou inštitúciou, preto na efektívne vykonávanie mandátu sa má koncentrovať na svoje úlohy.

Z analýz konštatujeme, že Svetová banka vo fiškálnom roku 2011 požičala najväčšie množstvo zdrojov na vytvorenie stabilnej politickej štruktúry v rozvojových štátoch. Efektívnosť uvedených úverov vytvorenie a pretvorenie spoločenskej zmluvy na by vyžadovalo hlbšie hospodársko-sociologické skúmanie, ktoré presahuje rámec tejto práce. Vo všeobecnosť možno konštatovať, že Svetová banka má užšie spolupracovať so špecializovanými agentúrami OSN na eliminácii negatívnych, spoločensky segregáčnych efektov trhového mechanizmu. Ako intelektuálny základ pre rozvojovú agendu budúcej generácie poslúžia odporúčania Komisie pre rast a rozvoj. Výsledky Komisie sú obdobné ako myšlienka F. D. Roosevelta „Národ podobne ako človek, má myseľ – myseľ, ktorá musí byť informovaná a v pozore, ktorá musí poznať samu seba, musí chápať nádeje a potreby svojich susedov – ostatné národy, ktoré žijú vo zmenšujúcom sa svete.“⁸⁸

Z analýz možno dedukovať, že reformné kroky umožnili SB a MMF účinne spolupôsobiť na riešení dôsledkov finančných a globálnej krízy, čo urýchlilo relatívne úspešné spomalenie negatívneho pôsobenia a revitalizácie svetového hospodárstva a spoločnosti.

⁸⁸ Baláž, P. a kol.: *Medzinárodné podnikanie*. 2010. s.54

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje/ monografie

- [1] BALÁŽ, Peter a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie: Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. 5. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Sprint dva, 2010. 550 s. ISBN 978-80-89393-18-3.
- [2] BEŇOVÁ, Elena a kol. 2007. *Financie a mena*. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura edition, 2007. 391 s. ISBN 978-80-8078-142-2.
- [3] DUDÁŠ, Tomáš a kol. 2011. *Svetová ekonomika – sektorový aspekt*. 2. doplnené vydanie. Bratislava: Ekonóm, 2011. 266 s. ISBN 978-80-225-3177-1
- [4] JANKOVSKÁ, Anežka a kol. 2003. *Medzinárodné financie*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Iura edition, 2003. 532 s. ISBN 80-89047-56-4.
- [5] KORTEN, David C. 2001. *Keď korporácie vládnu svetu*. 2. vydanie. Košice: Paradigma.sk, 2001. 354 s. ISBN 80-968603-0-5.
- [6] LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. 436 s. ISBN 978-80-89393-37-4.
- [7] LISÝ, Ján. 2005. *Výkonnosť ekonomiky a ekonomický rast*. 2., prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura edition, 2005. 134 s. ISBN 80-8078-035-8.
- [8] LYSÁK, Ladislav - GREŠŠ, Martin – ŠČEPÁN, Michal. 2012. *Medzinárodné organizácie*. Bratislava: Ekonóm, 2012. 286 s. ISBN 978-80-225-3392-8
- [9] LYSÁK, Ladislav - GREŠŠ, Martin. 2005. *Medzinárodné organizácie*. Bratislava: Ekonóm, 2005. 224 s. ISBN 80-225-1965-0.
- [10] MUCHOVÁ, Eva. 2005. *Makroekonómia otvorenej ekonomiky*. Bratislava: Iura edition, 2005. 160 s. ISBN 80-8078-023-4.
- [11] SEDLÁČEK, Tomáš. 2009. *Ekonomie dobra a zla: Po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi*. Praha: 65.pole, 2009. 270 s. ISBN 978-80-903944-3-8.
- [12] STIGLITZ, Joseph. 2003. *A globalizáció és visszasságai*. Budapešť: Napvilág Kiadó, 2003. 274 s. ISBN 963-9350-26-5.

Odborné články a štúdie (z časopisov)

- [1] BALÁŽ, Peter - LÍNER, Martin. 2005. Bola hospodárska reforma účinným nástrojom na riešenie finančnej krízy v juhovýchodnej Ázii? In *Politická ekonomie*. ISSN 0032-3233, 2005, s. 239-264.

[2] GLESKOVÁ, Silvia - ORSZÁGHOVÁ, Lucia. 2010. Medzinárodná iniciatíva na zvýšenie zdrojov Medzinárodného menového fondu. In: *Biatec*. ISSN 1335-0900, 2010, roč. 18, č. 1, s. 17-21.

[3] JANSSENS, Caroline - VINCENT, Evelien. 2010. Pôžičky MMF bez zvyhodnených sadzieb v meniacom sa svete. In: *Biatec*. ISSN 1335-0900, 2010, roč. 18, č. 1, s. 9-11.

[4] KARASOVÁ, Eva. 2010. Úvahy o modernizácii riadenia a prehodnotení úloh Medzinárodného menového fondu In: *Biatec*. ISSN 1335-0900, 2010, roč. 18, č. 1, s. 2-4.

[5] LYSÁK, Ladislav. 2009. Čína stúpa nezadržateľne k ekonomickej špičke In: *Siločiary* ISSN1336-4634, roč. 7, č. 10, s. 4-6

[6] LYSÁK, Ladislav. 2010. K predpokladom revitalizácie svetovej ekonomiky In: Medzinárodné vzťahy ISSN 1336-1562, 2010, roč. 8, č.2, s. 58-69 Dostupné na internete: < <http://fmv.euba.sk/RePEc/brv/journal/MV2010-2.pdf> >

[7] LYSÁK, Ladislav. 2011. Chvejivý proces revitalizácie svetovej ekonomiky a formovanie perspektív In: *Siločiary* ISSN1336-4634, roč. 9, č. 3, s. 3-6

[8] MARTVOŇ, Vladimír. 2010. Reforma členských kvót v MMF. In: *Biatec*. ISSN 1335-0900, 2010, roč. 18, č. 1, s. 12-13.

[9] MASKAL, Ján - ORSZÁGHOVÁ, Lucia. 2011. Nové riadenie s novými kvótami (o aktuálnej reforme v Medzinárodnom menovom fonde). In: *Biatec*. ISSN 1335-0900, 2011, roč. 19, č.3, s. 12-16.

[10] PROCHÁZKA, Petr - SEDLÁČEK, Petr. 2004. MMF po šedesáti letech. In: *Bankovníctví* ISSN 1213-4273, 2004, roč. 12, č.11, s. 27-29.

[11] PROCHÁZKA, Petr. 2006. Mezinárodní měnový fond na rozcestí. In: *Bankovníctví* ISSN 1213-4273, 2004, roč. 14, č.10, s. 14-15.

[12] SEDLÁČEK, Petr. 2010. MMF a světová finanční krize. In: *Biatec*. ISSN 1335-0900, 2010, roč. 18, č. 1, s. 22-28.

Internetové zdroje

[1] BIRDSALL, Nancy – FUKUYAMA, Francis. 2011. *The Post-Washington Consensus: Development After the Crisis*. [online]. [cit. 2012-06-20] s.45-53 Dostupné na internete: < http://iis-db.stanford.edu/pubs/23124/foreignaffairs_postwashingtonconsensus.pdf >

[2] KANBUR, Ravi. 2008. *The Co-Evolution of the Washington Consensus and the Economic Development Discourse*. [online]. [cit. 2012-06-21]. 21 s. Dostupné na internete: <<http://www.arts.cornell.edu/poverty/kanbur/Co-EvolutionWashingtonConsensus.pdf>>

[3] LUEKE, Matthias. 2009. *IMF Reform in the Aftermath in the Global Financial Crisis: Let the IMF Speak Truth to Power*. [online]. [cit.2012-05-25] 10 s. Dostupné na internete: <http://www.ifw-kiel.de/wirtschaftspolitik/politikberatung/kiel-policy-brief/kiel_policy_brief_8.pdf>

[4] MEDZINÁRODNÝ MENOVÝ FOND *Articles of Agreement of the International Monetary Fund* [cit.2012-02-12] dostupné na internete: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/pdf/aa.pdf>>

[5] MEDZINÁRODNÝ MENOVÝ FOND *IMF Quota and Governance Reform - Elements of an Agreement*, [cit. 2012-03-16] dostupné na internete:<<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/103110.pdf>>

[6] MEDZINÁRODNÝ MENOVÝ FOND. 2012 *Global Economic Outlook Update* [cit.2012-04-23] Dostupné na internete: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/update/01/pdf/0112.pdf>>

[7] MEDZINÁRODNÝ MENOVÝ FOND. *IMF Annual Report 2011* [cit. 2012-06-21]Dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2011/eng/pdf/ar11_eng.pdf>

[8] MEDZINÁRODNÝ MENOVÝ FOND. *IWF Jahresbericht 2011* [cit. 2012-06-21]Dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/german/pubs/ft/ar/2011/ar11_deu.pdf>

[9] MUNDELL, Robert. 1997. *The International Monetary System in the 21st Century: Could Gold Make a Comeback?* [online]. [cit. 2012-06-21]. 11 s. Dostupné na internete: <<http://robertmundell.net/ebooks/free-downloads/>>

[10] MUNDELL, Robert. 2000. *Currency Areas, Exchange Rate Systems and International Monetary Reform*. [online]. Buenos Aires. [cit. 2012-06-23]. 23 s. Dostupné na internete: <<http://robertmundell.net/ebooks/free-downloads/>>

[11] NUNNENKAMP, Peter – THIELE, Rainer. 2004. *Strategien zur Bekämpfung der weltweiten Armut: Irrwege, Umwege und Auswege* [online] Kiel. [cit.2011-12-03] ISSN 0455-0420, 24 s. Dostupné na internete: <<http://www.ifw-kiel.de/pub/kd/2004/kd407.pdf>>

[12] NUNNENKAMP, Peter. 2002. *IWF und Weltbank: Trotz aller Mängel weiterhin gebraucht?* [online] Kiel. [cit.] 0455-0420, 35 s. Dostupné na internete: <<http://www.econstor.eu/dspace/bitstream/10419/2760/1/kd388.pdf>>

[13] SIEBERT, Horst. 2007. *Reforming the International Monetary Fund* [online]. [cit.] 23s. Dostupné na internete: <<http://www.ifw-kiel.de/das-ifw/organisation/siebert/siebert-pdf/IMF%202007.3.pdf>>.

[14] SIEBERT, Horst. 2007. *Zur Reform des Internationalen Währungsfonds*. [online]. Kiel. [cit. 2011-10-03] ISBN 3-89456-288-9 21 s. Dostupné na internete: <http://kms1.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/124530/ipublicationdocument_singledocument/ec2cc70a-d7b8-4fa1-b1ea-338fdd7bfd5a/de/kd438.pdf>

[15] SVETOVÁ BANKA *The World Bank Annual Report 2011* Dostupné na internete: <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTANNREP/EXTANNREP2011/0,,contentMDK:22969490~menuPK:8121330~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:8070617,00.html>>

[16] SVETOVÁ BANKA. 2010 *Repowering the World Bank for the 21st Century* [cit.2012-06-22] 62s. Dostupné na internete: <<http://siteresources.worldbank.org/NEWS/Resources/WBGovernanceCOMMISSIONREPORT.pdf>>